

CUMHURİYET SENATOSU TUTANAK DERGİSİ

17 nci Birleşim

9 . 1 . 1968 Salı

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ	571	4. — BAŞKANLIK DIVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI	576
2. — GELEN KÂĞITLAR	572	1. — Vazife ile yurt dışına giden İhsan Sabri Çağlayangil'e dönüşüne kadar, İçişleri Bakanı Faruk Sükan'ın vekillik ödeceğine dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi (3/653)	576
3. — DEMEÇLER VE SÖYLEVLER	572	2. — Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü İççileri Emekli Sandığı ile Askerî Fabrikalar Tekaüt ve Muaveneî Sandığının Sosyal Sigortalar Kurumuna devri hakkında kanun tasarısının havale edildiği komisyonlardan üçer üyenin iştirakiyle kurulacak bir geçici komisyonda görüşülmesine dair Ulaştırma Bakanı Sadettin Bilgiç'in önergesi	576
1. — Başkan'ın; şahsı ve Başkanlık Divanı adına, Cumhuriyet Senatosununun 1963 yılı çalışmalarının başarılı olması, üyelere mutluluk ve sağlık dileğini belirten demeci.	572	3. — Yugoslavya Parlamentosundan bir heyetin memleketimizi ziyarete davet edilmesinin Müsterek Başkanlık Divanı'na uygun görüldüğüne dair Başkanlık tezkeresi	576
2. — Denizli Üyesi Hüseyin Atmaca'nın; tübün taban ve tavan fiyatları ile randımanının vaktinde ilân edilmemesi ve ekici tübün kredisinin azlığı-sebebiyle müstahsülün emcğinin karşılığını alamadığına ve bunların önlenmesi için alınması gerekli tedbirlere dair demeci.	572:574	4. — Çekoslovakya Parlamentosundan bir heyetin memleketimizi ziyarete davet edilmesinin Müsterek Başkanlık Divanı'n-	
3. — Eskişehir Üyesi Ömer Ucuzal'ın; Türk Öğretmenler Sendikasının yılbaşı münasebetiyle gönderdiği siyah zemin üzerine basılmış tebrik kartındaki «mezlek ve memleket için karanlık bir yıl geçirdik» ibaresi ile ilgili demeci.	574:575		
4. — Tabii Üye Suphi Karaman'ın; Kıbrıs bigi millî bir dâvada, büyük tirajlı bir gazetesinin yaptığı hakikate uymıyan serî yayınlarına dair demeci.	575:576		

	<i>Sayfa</i>
ca uygun görüldüğüne dair Başkanlık tezkeresi.	576
5. — GENEL GÖRÜŞME	577
1. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Kadri Kaplan ve 4 arkadaşının, Kıbrıs konusunda bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/17)	577:578
6. — SORULAR VE CEVAPLAR	578
A) Sözlü sorular ve cevapları	578
1. — Cumhuriyet Senatosu Denizli Üyesi Hüseyin Atmaca'nın, avans alamıyan memur ve hizmetlilere dair Başbakan'dan sözlü sorusu (6/444)	578
2. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Hıfzı Oğuz Bekata'nın, Kıbrıs meselesine dair Dışişleri Bakanından sözlü sorusu (6/443)	578:579
3. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, Bakanlık Müsteşar Muaviniine dair Turizm ve Tanıtma Bakanından sözlü sorusu (6/447)	579
4. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Erdoğan Adalı'nın, Büyükdada Tarım Bakanlığı bütçesinden yapılan piknik yerine dair Tarım Bakanından sözlü sorusu (6/449)	579
5. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Rifat Öztürkçine'nin, dış ülkelerde yağayan veya Türkiye'ye gelen vatandaşlarımıza dair Başbakan'dan sözlü sorusu (6/482)	579
6. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Ekrem Özden'in, Beykoz ilçe merkezine yapılacak otomatik telefon santraline dair, Ulaştırma Bakanından sözlü sorusu (6/463)	579
7. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Ekrem Özden'in, ihracatımızın artmasına dair, Ticaret Bakanından sözlü sorusu (6/465)	579
8. — Cumhuriyet Senatosu Denizli Üyesi Hüseyin Atmaca'nın, açılacak ilk-	

	<i>Sayfa</i>
öğretmen okullarına dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/458)	579
B) Yazılı sorular ve cevapları	593
1. — Cumhuriyet Senatosu Üyesi Mehmet Özgüneç'in, Kayseri Adalet binasına dair sorusu ve Adalet Bakanı Hasan Dinger'in yazılı cevabı (7/438)	593:594
2. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Müscip Ataklı'nın, kaçak esya getiren havacı subaylara dair Millî Savunma, Gümrük ve Tekel bakanlarından sorusu ve Millî Savunma Bakanı Ahmet Topaloğlu'nun yazılı cevabı (7/399)	594:595
3. — Cumhuriyet Senatosu Denizli Üyesi Hüseyin Atmaca'nın, bir şirketin Sümerbankta olan münasebetlerine dair sorusu ve Sanayi Bakanı Mehmet Turgut'un yazılı cevabı (7/387)	595:597
4. — Cumhuriyet Senatosu Kars Üyesi Sırrı Atalay'ın, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ödeneklerine dair Sağlık ve Sosyal Yardım ve Bayındırlık bakanlarından sorusu ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Vedat Âli Özkan'ın cevabı (7/416)	597
7. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER	579
1. — Ankara ve İstanbul serihlerine, işme, kullanıma ve endüstri suyu temini hakları ile kanun tasarruflarına Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu İçişleri, Mali ve İktisadi İşler ve Bütçe ve Plan Komisyonları raporları. (Millet Meclisi 1/197; Cumhuriyet Senatosu 1/315) (S. Sayısı : 1038)	579:593
2. — Devlet Orman İşletmeleri ve ke-reste fabrikalarının 1960, 1961, 1962 ve 1963 yılları bilançolarının çıkarılmasına dair kanun tasarruflarına Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Bütçe Plan Komisyonu raporu (Millet Meclisi 2/415; Cumhuriyet Senatosu 2/282) (S. Sayısı : 1070)	593

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Bu Birleşimde iki oturum yapan Genel Kurulda:

İstanbul Üyesi Tekin Arıburun, Birleşmiş Milletlere vâkı ziyaret ve çalışmalarına dair intibahlarını anlattı.

Kars Üyesi Mehmet Hazer, Doğu illerimizde kırsım siddetli geçmekte bulunduğu cihetle yakacak ihtiyacının zamanında karşılanması ve yeni kontenjon ayrılmasını istedi.

Ankara Üyesi Hüfzı Oğuz Bekata; Emekli, dul ve yetimlerin almakta oldukları aylıkların azlığını beyanla, bunların artırılması isteğinde bulundu.

İstanbul Üyesi Filizet Gündeğân; Abana ilçesinin nahiye haline getirilmesine dair Kanunun Anayasa Mahkemesince iptaline rağmen hâlâ gerekli konunun çkarılarak Abana'ya ilçeliğinin iade edilmediğini ifade ve Anayasa Mahkemesi kararlarının yerine getirilmesi gereğini belirtti.

Devlet Bakanı Sağlık Tekin Müftüoğlu, Hükümetin, Anayasa Mahkemesi kararlarının uygulanmaması gibi bir düşünce, teamül ve temayül içinde bulunmadığını; Abana'nın tekrar ilçe haline gelmesi için bir kanun çıkması gerektiğini ve bunun da halen Bütçe Komisyonunda olduğunu açıkladı.

Kastamonu Üyesi Ahmet Nusret Tuna; Anayasa Mahkemesinin iptalden geçecek boşluğu doldurma yetisine sahip olmadığını, aksi takdirde Anayasa Mahkemesinin kararın yerine kaim olacağını, kanunun iptali Abana'nın otomatik olarak ilçe haline getirilmesi mânasını taşımadığını, Borsak'ın nahiye haline getirilmesi suretiyle kararın infaz edildiğini beyan etti.

Mardin Üyesi Abdülkerim Saracöğlu; geçen birleşimde yaptığı konuşma münasebetiyle radyo yayınlarda Çüvce Partisinden olduğu halde C. H. Partisi mensubu olarak gösterildiğini söyleyerek bu hususun tashihini istedi.

Özel Yılıkçık Okullar Araştırma Komisyonu Başkanlığının; araştırmaya İstanbul ve İzmir'de

devama yetki verilmesine ve üyelerin Ankara dışında bulunduğu müddetlerde izinli sayılmalarına dair tezkeresi okundu ve Komisyonun toklifi aynen kabul olundu.

Cumhuriyet Senatosu Sivas Üyesi Rifat Öçten'e izin verilmesi hakkında Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi okundu ve izin kabul edildi.

Bayram ve yalbaş münasebetiyle Cumhuriyet Senatosu çalışmalarına, 29 . 12 . 1967 tarihinden itibaren bir hafta ara verilmesine dair A. P., C. H. P. ve G. P. si Grup başkanlarınınca imzalı önerge okundu, kabul olundu.

A. P. Grubu Başkanlığının, Ankara Üyesi Mansur Ulusoy'un partilerine katıldığını bildiren tezkeresi okundu, bilgi edinildi.

Gelir Vergisi Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ile,

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Teşkilât ve Memurları Kanununda ve 4867 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelde değişiklik yapılmamasına dair kanun tasarıları görüşüldü ve kanunlaşmaları kabul olundu.

Ankara ve İstanbul şehirlerine içme, kullanma ve endüstri suyu temini hakkında kanun tasarisının tümü üzerinde bir süre görüşüldü ve ilgili Bakanın hazır bulunmasını teminen müzakeresinin devamı gelecek birleşime bırakıldı.

Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Kadri Kaplan ve 4 arkadaşının, Kıbrıs konusunda bir genel görüşme açılmasına dair önergesinin görüşülmesi gelecek birleşime bırakıldı.

Alınan karar gereğince 9 Ocak 1967 Salı günü saat 15,00 te toplanılmak üzere Birleşime saat 19,40 ta son verildi.

Başkan	Kâtip
Başkanvekili	Kastamonu
Filizet Turhangil	Mehmet Çamhca
	Kâtip
	Yozgat
	Sadık Artukmaç

2. — GELEN KÂĞITLAR

Tasarılar

1. — Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü İşçileri Emekli Sandığı ile Askeri Fabrikalar Tekait ve Muavenet Sandığının Sosyal Sigortalar Kurumuna devri hakkında kanun tasarılarının Millet Meclisince kabul olunan metni (Millet Meclisi 1/403; Cumhuriyet Senatosu 1/830) (Bayındırlık, Ulaştırma ve İmar ve İskân, Millî Savunma, Sosyal İşler, Mali ve İktisadi İşler, Bütçe ve Flân komisyonlarına)

2. — İşçilerin iyonizan radyasyonlara karşı korunması hakkında 115 sayılı Milletlerarası Çalışma Sözleşmesinin onaylanmasının uygun bulunduğu kanun tasarisının Millet Meclisince kabul olunan metni (Millet Meclisi 1/342; Cumhuriyet Senatosu 1/840) (Dışişleri,

Turizm ve Tanıtma, Sosyal İşler komisyonlarına)

Raporlar

3. — Devlet Orman İşletmeleri ve kereste fabrikalarının 1960, 1961, 1962 ve 1963 yılları bilançolarının onanmasına dair kanun teklifinin Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Bütçe Flân Komisyonu raporu (Millet Meclisi 3/415; Cumhuriyet Senatosu 2/232) (S. Sayısı : 1070)

4. — 444 sayılı Kanununun 1 nci ve 2 nci maddelerinin değiştirilmesine dair kanun teklifinin Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Geçici Komisyon raporları (Millet Meclisi 2/404; Cumhuriyet Senatosu 2/223) (S. Sayısı : 1000 e ek)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,00

BAŞKAN — Başkanvekili Sırrı Atalay (Kars)

KÂTİPLER — Nahit Altan (Çanakkale), Âdil Ünlü (Cumhurbaşkanınca S. Ü.)

BAŞKAN — 17 nci Birleşimi açıyorum.

3. — DEMEÇLER VE SÖYLEVLER

1. — Başkan'ım; şahsı ve Başkanlık Divanı adına, Cumhuriyet Senatosunun 1968 yılı çalışmalarının başarılı olması, üyelere mutluluk ve sağlık dileğini belirten demeci.

BAŞKAN — Sayın Cumhuriyet Senatosu üyeleri bugünkü Birleşim 1963 yılında Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun yapacağı ilk birleşim olacaktır. Bu sebeple şahsım ve Başkanlık Divanı adına yeni yılda Cumhuriyet Senatosunu başarılar, Cumhuriyet Senatosunun sayın üyelerine mutluluk ve sağlıklar dilerim. (Alkışlar)

2. — Denizli Üyesi Hüseyin Atmaca'nın; tütün taban ve tavan fiyatları ile randımanının saktinde ilân edilmemesi ve ekici tütün kredisinin azlığı sebebiyle müstahsilin emeğinin karşılığını alamadığına ve bunların önlenmesi için alınması gerekli tedbirlere dair demeci.

BAŞKAN — Gündem dışı iki sayın üye söz istemiştir. Sayın Hüseyin Atmaca tütün piyasası konusunda gündem dışı konuşmak istiyorlar. Sayın Atmaca buradalar uzun olmamak üzere buyurun.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; 6 Ocak tarihli ga-

zetelerde Ege ekici tütün piyasasıyla alakalı ilginç bir haber çıktı. Haber şu: «Ege ekici tütün piyasasıyla ilgili hazırlıklar devam ederken, fırsatçı tüccar (40) milyon kiloya yakın tütünü, kilosunu ortalama yedi liradan transfer etmiş ve muameleyi tamamlamıştır...» bu haber üzerine Denizli, Çal, Tavas, Acıpayam, Kale, Güney ilçeleri ile İzmir'deki ilgililerden durumu tahkik ettim. Gerçekten ekici aleyhine müthiş bir dolap dönmektedir. Köylünün elinden mahsulü yok fiyatına kapatılmaktadır.

Ege'de tütün randımanları Tekel idaresince gizlilik içinde tesbit edilmiş, tütünler aylar önce balyalanıp ambarlanmıştır. Köylü piyasasının ne zaman açılacağından, tavan, taban fiyatının ne olacağından haberdar değildir. Günün yirmi saatinde çalışarak yetiştirdiği tütün köylüye düşen tek iş beklemek, endişeli duygularla beklemek veya alınterinin karşılığı mahsulünü daha evvelden yok pahasına satmak. Satmayıp ne yapacak? Okula devam eden çocukları kitap, defter ister. Eskiyen, tütün tarlasında yırtılan urka yenilenmek ister. Kığı barmış; un, odun, tuz alınmak ister. Oğlunu overecek, kızına gelin edecek masraf ister. Bu ihtiyaçların tümü tütün satımı ile karşılanacak. Veresiye alınan borçlar biriken, iki, üç olmuş. Tüccardan, bakkaldan aldığı borçların ödeme zamanı gelmiş, tefeci sıkıştırmakta. Ya ödenecek ya da üzerine bikaç misli zam yapılacak. İşte bunun için köylü geç kalmış piyasasının açılmasını beklemeden malını değerinden düşük tüccara satmak zorunda kalmaktadır.

Halk arasında «Tütün ekimi kumardır» denir. Gerçekten de öyledir. Bunun nedeni; tekel maddesi olan tütünün ekicisi, Devletin himayesinden mahrumdur, tüccarın insafına terk edilmiştir.

Köylü, tütünün fidesinin yetiştirilmesinde, tütün tarlasının hazırlanmasında, dikiminde ilaçlanmasında, çapasında, kırımında, diziminde ve balyalanmasında yeteri kadar kredi alamadığından tefeciden % 50 - % 100 faizle borç almak zorunda kalmaktadır. Türkiyede (454) bin aile tütün tarımı yapmaktadır.

Tütün ekicilerine, aile başına ortalama (500) lira kredi verilirken (90) tütün tüccarına (600) milyon lira kredi verilmesi köylüyü tefeciye muhtacetmektedir. Tüccarla tefeci arasında

ezilen tütün ekicisi boğazı tokluğuna çalışmaktadır. Dengesiz, adeletsiz kredi düzeni köylüden yana değildir.

Tütününün gilesi bunlarla da bitmemektedir. Tütün piyasasının geç kalması yüzünden, ekici borçlarına ödiyebilmek, zaruri ihtiyaçlarını temin edebilmek için piyasa açılmasını beklemeden tütününü yok fiyatına satmak zorunda kalmaktadır. Piyasasının açılma arifesinde her ekicinin tütün randımanını öğrenen, ihraç fiyatını bilen tüccar adamlarını Ege'nin tütün bölgelerine salmış, ortalama kilosunu yedi liradan tütün almaktadır. Kanun-suz, nizamsız yapılan bu yolla, tütün ekicisi sen bir defa daha aldatılmakta, soyulmaktadır. Halk arasında (önden kapatma) denilen bu aldatmaca alış - veriş Hükümetin gözü önünde devam etmektedir. Dara düşmüş köylünün soyulmasına Hükümet soygiri kalmaktadır. Ege tütün rekoltesinin üçte biri şimdiden kapatılmıştır. Hem de en iyi kalitedeki tütünler elden çıkmıştır. Köylü satmasını, onu kim zorlayabilir. Bu ekimci bulamıyorsa pasta yesin öğütüne benzer.

Köylünün rızıkına el uzatılmasına mâni olunmalıdır. Yetiştirilmesi büyük emek ve masrafa gerektiren tütünün satışı kumar olmaktan çıkarılmalıdır. Piyasa ile ilgili olarak Sayın Bakanlar şu hususları rica ediyorum.

1. Randıman tesbiti köylüye güven verecek şekilde yapılmalı. Ekici, tütünün sınıf ve randımanını bilmelidir.

2. Tütün piyasası en kısa zamanda açılmalı. Maliyetteki artışlar nazara alınarak ve ekicinin emeğinin karşılığı taban fiyat olarak tesbit edilmelidir.

3. Tekel idaresi sembolik alım ve ağır davranış ile tüccarı koruma eğilimi göstermemelidir. Tüccar diğer fiyatına tütün almaya mecbur edilmelidir. Tüccarın aldığı tütünlerin bedelinin zamanında ödenmesi teminata bağlanmalıdır. HİK geçen yıl tüccara sattığı tütün bedelini alamıyan ekici vardır.

4. Bir aldatmaca düzeni olan (önden kapatma) ya derhal müdahale edilmelidir.

5. Tütününü koruyacak, soyulmasını önleyecek; tütün kanunu biran evvel çıkarılmalıdır.

Netice :

Hükümetin tütünden geçimini sağlayan üç milyon ekiciyi perişan olmaktan kurtaracak tedbirleri almasını rica ediyorum. Saygularım-
la,

3. — *Eskişehir Üyesi Ömer Ucuzağın; Türk Öğretmenler Sendikasının yılbaşı münasebetiyle gönderdiği siyah zemin üzerine basılmış tebrik kartındaki «meslek ve memleket için karanlık bir yıl geçirdik» ibaresi ile ilgili demeci.*

BAŞKAN — Bir sendikanın yeni yıl tebrikleri sebebiyle gündem dışı Sayın Ömer Ucuzağ beş dakikayı geçmemek üzere söz istemişlerdi. Buyurun Sayın Ucuzağ.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın senatörler; gündem dışı söz alarak değerli zamanınızı israf ettiğim için çok üzgünüm.

Değerli arkadaşlarım, İslâm âleminin dışında kalan ülkelerde yaşayan insanlar, kendi inançlarına göre, yılbaşlarında gerek şahıslar olarak, gerek müesseseler olarak yeni yılın huzur içinde geçmesini birbirlerine en iyi dilekleri ile ulaştırırlar. Büyük Atatürk'ün Garp âlemine yaklaşma yönündeki tutumları neticesinde memleketimizde de milâdî takvim yılının kabul edilmesi neticesi Türkiye'de eş dost ve müesseseler birbirlerinin yeni yıllarını huzur ve sükûn içinde sıhhatli olarak geçirmesi yolunda iyi niyet ve dileklerini basın, telgraf kartvizit gibi birtakım vasıtalarla birbirlerine ulaştırmak son zamanlarda gittikçe artan bir âdet haline gelmiştir. İnsanlar arasında böyle gönül birliğini temin eden yazışmalar memleketimiz için bir huzur kaynağı olduğunda şüphemiz yoktur. Şu elimdeki kartta bu niyeti taşıyan bir maksada mâuf olmak üzere tanzim edilmişse de, maalesef gerek tanzimi, gerekse içindeki yazı bu gayenin dışında başka bir tutumu ifade etmektedir. Bendenize geldiği gibi hepinize de muhakkak geldi. Türkiye Öğretmenler Sendikası Genel Merkezi zemini karanlık, - şeklini istediği şekilde tesbit etmekte sendika kurulu hakkındadır, ona bir diyeceğimiz yoktur - kart üzerindeki yazı aynen şöyle yazıyor. «Meslek ve memleket için karanlık bir yıl geçirdik.»

Değerli arkadaşlarım, bu sendikalar Kanununa göre kurulmuş bir teşekküldür, 624 sayılı Devlet Memurları Sendikaları Kanununu

sin çıkardınız. Bu kanunun 1 no.lu maddesinde kanunun mânası ve mahiyeti tesbit edilmiş, 13 no.lu maddesinde sendikaların yapacağı hizmetler tesbit edilmiş, 14 no.lu maddesinde ise yasak hükümleri var edilmiştir. Kanunun çıkarılış maksadı Anayasamızın 46 no.lu maddesinin bir hükmüne dayanır. Kanunun birinci maddesi sendikayı kuran memurların mesleki yönden, içtimai ve sosyal yönden birbirlerine yardımlaşmayı temin maksadına mabûttür. Sizler bu kanunu çıkarırken birtakım fera yollara götürülmesin diye tahdid edici hükümlerde var ettiniz. 14 no.lu maddenin (D) fıkrası aynen şöyledir: «Hiçbir siyasi teşekkülün leh ve aleyhinde her hangi bir davranışta bulunamaz» sendika.

Şimdi değerli arkadaşlarım, 1967 yılının Türk Milletinin hayatında karanlık bir yıl olduğuna ilân etmeye bir memur sendikasının hakkı olmadığı kanısındayım, 624 sayılı Kanun hükmü gereğince.

EKREM ÖZDEN (İstanbul) — Yapma, olur mu böyle şey?

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sizin anlayışınıza öyle olabilir Sayın Özden.

BAŞKAN — Devam edin efendim. Karşılıklı konuşmayın.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Ben burada 1967 Türkiye'sinin karanlık geçmediğine şahsen inanan bir arkadaşınızım, 1967 yılında Türk Milletinin mukadderatında vazife alan kimselerin de Türk Milletinin hayatına zerre kadar gölge düşürmek yolunda bir çaba sarf etmediğine inanan bir arkadaşınızım ve hepiniz de bu hissiyatın içindediniz. Ama ne kuruluş kanununa göre ve ne de almış oldukları memleket hizmetindeki vazifelerine göre, ki biz her zaman her yerde öğretmenlerin Türk Milletinin istikbaline, irfan ve ilmine ışık tutan bir topluluk olduğuna inandığımızı ifade ettiğimiz halde, bu topluluğum 1967 yılını durup dururken kendiliğinden karanlık bir yıl olarak ifade etmesi ne vazifesinin şümullü içindedir, ne de kendisine bu şekilde bir beyanda bulunma ve bu yolda bir propaganda yapma hakkına sahip olmadığına inanıyorum.

Vaktin darlığı sebebiyle sözlerimi kesmek mecburiyetindeyim.

Sayın Millî Eğitim Bakanlığının bu mesele üzerine ciddiyetle eğilerek sendikaların, sendi-

kayı kuran kanunun hudut ve şumülü içerisinde çalışması yolunda kendisine düzen vazifeyi yapmasını istihdam eder, Yüce Senatoyu hürmetle selâmlarım. (A. P. sıralarından alkışlar)

4. — *Tabii Üye Suphi Karaman; Kıbrıs gibi millî bir dâvada, büyük tirajlı bir gazetenin yaptığı hakikate uymayan seri yayınlara dair demeci.*

BAŞKAN — Sayın Karaman gazetelerde çıkan bir kısım yayınların olumsuzluğu üzerinde beş dakikayı geçmemek üzere gündem dışı söz istemektedir. Beş dakikayı geçmemek üzere Sayın Karaman, buyurun.

SUPHI KARAMAN (Tabii Üye) — Sayın Başkan, sayın senatörler, büyük tirajlı bir gazetenin birkaç gündür başlıyan, millî menfaatlere aykırı, bir yayınından söz etmek için gündem dışı konuşma isteğinde bulundum.

Bu yayında, kamu oyunu yanıltarak, iç politikada bir tarafa avantaj sağlamak için temalar, sloganlar işlendiği muhakkak. Konunun bu yönü bizi ilgilendirmiyebilir. Kıbrıs gibi millî bir dâvada hepimizin bildiği gerçeklere aykırı söz ve yayınlardan dolayı da bir dereceye kadar meselenin üzerine eğilebiliriz. Oysa bu gazetenin yayınında mesele bu noktada bırakılmamaktadır. Askerî sırlar, harekât plânları en ince ayrıntılarına kadar pervasızca ifşa edilmektedir. Kıbrıs için ordunun yığınak düzenine, çıkarma sahalarına ve çıkarma dalgalarının tertip tarzına, Trakya'da hangi noktadan, hangi yönde ve ne ölçüde bir taarruz düşünüldüğüne kadar bilgi verilmektedir. Harekât plânlarının bu ayrıntılı bilgilerini silâhlı kuvvetlerden ve onların bir mensubundan alınması olabilmemesi asla vârit ve mümkün değildir. Bunların hepsi yalan veya yanlışdır. Dünyanın hiçbir yerinde bu derecede sorumsuzluk, bu derecede gaflet ve hattâ bu derecede ihanet olmaz ve olmamıştır da. Kıbrıs için yarın askerî durumun ne olacağı ve ne getireceği bilinebilir mi? Düşman istihbaratı için, askerî sır olabilecek konularda şimdiden düşmana tutamaklar vermek bir ihanet sayılmaz mı? Küçük politika amaçları için bile olsa, kâr sağlama uğruna bu derecede sorumsuzluğa düşmek de gaflet ve ihanetin bir başka belirtisidir. Bu gazetenin yayını hakkında Hükümetin derhal takibat açmasını talebediyorum.

Diğer taraftan T. B. M. M. gizli toplantılarında Parlamento üyelerinden saklanan ve hâlâ da saklanan siyasi sırlar açıkça kamu oyununa sunulmaktadır. Parlamento üyesi olarak, Hükümete harbî yetkisi veren parlamento üyeleri olarak bugün kamu oyunun gerisine düşmüş bulunuyoruz. Ayrıca bu yayınlarda gizli oturumlarda geçitli hatiplerçe ortaya konan ve Hükümetçe tezkî edilmeyen, aksi söylenmeyen bazı gerçekler de, kamu oyuna yalan ve yanlış sunulmaktadır. Bunun elbette bir sorumlusu olacaktır. İradei millîye ve demokrasi hayranı sorumluların Devlet idaresindeki bu tutum ve davranışlarına, iç politikada çıkar sağlamalı, hatalı tutumları ört bas etmek gayret ve anlayışlarını tarih önünde, Meclis tutanaklarında tescil etmek isterim.

Gizli oturumlardaki her konunun, artık belirli kanuni süreyi beklemeden açığa vurulması her parlömanter için bir hak olmuştur. Devlet anlayışını bu derecede zedeliyen davranışlara sebebolan kişileri tel'in edelim.

Arkadaşlar, bu gazetenin daha sekiz ay önce, son Orta - Doğu Arap - İsrail buhranında Hükümetin resmî politikası ile ne derecede çelişkiye düştüğü hafızalardan çıkmamıştır. Yabancı ilân kurumlarının etkisi ile yapıldığı belirli olan o yayınlarda bu gazete resmî Hükümet politikasının ve Türk kamu oyunun aksine yöndeki davranışı ile millî menfaatlerle ne derecede kayıtlı olduğunu örneğini vermiştir.

Bugünkü yayınında da bu durumu çok daha ağır olarak ortaya çıkmış bulunmaktadı. İşin bizler için ibret verici yönü de, gizli belge ve sırların kamu oyuna daima bu gazete aracılığı ile ulaştırılmasında gösterilen ısrar ve duyulan ihtiyacıdır.

Bu yayınlarda dikkati çeken diğer bir husus da, iç politikada avantaj sağlamak üzere Silâhlı Kuvvetlerin sırtından geçinmek için sarf edilen gayrettir. Bu durum ordunun politikaya çekilmesinin bugüne kadar acemice denenmiş ve daima ters sonuç vermiş bir başka gelişmedir. Görevi İç Hizmet Kanununun 34 nci maddesinde belirtilen silâhlı kuvvetleri, T. C. Ordusunun iç politikasının, küçük oyunların, irticâcın küçük menfaat gruplarının peşinde veya

paralelinde gösterme gayretleri yakın tarihimizde bu tip olumsuz davranışlara düşenler için ha-

zin noticeler vermiştir. Saygılarımı sunarım. (Alkışlar)

4. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — *Vazife ile yurt dışına giden İhsan Sabri Çağlayangil'e, dönüşüne kadar, İçişleri Bakanı Faruk Sükan'ın vekillik edeceğine dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. (3/653)*

BAŞKAN — Bir Cumhurbaşkanlığı tezkeresi var, okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Vazife ile yurt dışına giden Dışişleri Bakanını İhsan Sibri Çağlayangil'in dönüşüne kadar, Dışişleri Bakanlığına İçişleri Bakanı Faruk Sükan'ın vekillik etmesinin, Başbakanın teklifi üzerine, uygun görülmüş olduğunu arz ederim.

**Cumhurbaşkanı
Cevdet Sunay**

BAŞKAN — Bilgilerinizi sunulmuştur.

2. — *Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü İşçileri Emekli Sandığı ile Askerî Fabrikalar Tekait ve Muavenet Sandığının Sosyal Sigortalar Kurumuna devri hakkında kanun tasarısının havale edildiği komisyondan üçer üyenin iştirakiyle kurulacak bir geçici komisyonda görüşülmesine dair Ulaştırma Bakanı Sadettin Bilgiç'in önergesi.*

BAŞKAN — Bir geçici komisyon kurulması hakkında Ulaştırma Bakanının bir tezkeresi vardır okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü İşçileri Emekli Sandığı ile Askerî Fabrikalar Tekait ve Muavenet Sandığının Sosyal Sigortalar Kurumuna devri hakkındaki kanun tasarısının havale edilmiş bulunduğu Bayındırlık, Millî Savunma, Sosyal İşler, Malî ve İktisadi İşler, Bütçe ve Plân komisyonlarından seçilecek üçer üyenin iştiraki ile kurulacak bir Geçici Komisyonda görüşülmesini arz ve teklif ederim.

**Ulaştırma Bakanı
Sadettin Bilgiç**

BAŞKAN — Sözü geçen kanun tasarısının geçici bir komisyonda görüşülmesini isteyen önergeyi cıyanınıza arz ediyorum; Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

3. — *Yugoslavya Parlamentosundan bir heyetin memleketimizi ziyarete davet edilmesinin Müsterek Başkanlık Divanınca uygun görüldüğüne dair Başkanlık tezkeresi.*

BAŞKAN — Tezkerayı okutuyorum.

Genel Kurula

İcabet olunan vâki davete mukabil Yugoslavya Parlamentosundan bir heyetin memleketimizi ziyaret maksadıyla davet edilmesi, Müsterek Başkanlık Divanının 22 . 12 . 1967 tarihli toplantısında uygun mütalâa edilmiştir.

Genel Kurulun tasviplerine arz olunur.

**İbrahim Şevki Atasâğun
Cumhuriyet Senatosu Başkanı**

BAŞKAN — Gerekli davet hususunu oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

4. — *Çekoslovakya Parlamentosundan bir heyetin memleketimizi ziyarete davet edilmesinin Müsterek Başkanlık Divanınca uygun görüldüğüne dair Başkanlık tezkeresi.*

BAŞKAN — Tezkerayı okutuyorum.

Genel Kurula

İcabet olunan vâki davete mukabil Çekoslovakya Parlamentosundan bir heyetin memleketimizi ziyaret maksadıyla davet edilmesi; Müsterek Başkanlık Divanının 25 . 12 . 1967 tarihli toplantısında uygun mütalâa edilmiştir.

Genel Kurulun tasviplerine arz olunur.

**Cumhuriyet Senatosu Başkanı
İbrahim Şevki Atasâğun**

BAŞKAN — Davetin kabulünü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Cümdeme geçiyoruz.

5. — GENEL GÖRÜŞME

1. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Kadri Kaplan ve 4 arkadaşının, Kıbrıs konusunda bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/17)

BAŞKAN — Önergeyi okutuyorum.

C. Senatosu Başkanlığına

Kıbrıs'ta son olarak 15 Kasım'da meydana gelen saldırı olayına karşı Hükümetin politikası, tutumu ve davranışı ile sonradan girişilen politik ve diplomatik faaliyetlerin ve Kıbrıs konusundaki Hükümet politikasının aydınlığa çıkarılması için bir genel görüşme açılmasını arz ve teklif ederiz.

Tabii Üye	Tabii Üye
Kadri Kaplan	Haydar Tunçkanat
Tabii Üye	Tabii Üye
Ahmet Yıldız	Fahri Özdilek
Tabii Üye	
Muzaffer Yurdakuler	

BAŞKAN — İhtilâlin 138 nci maddesi gereğince önerge sahiplerinden birine, önergenin leh ve aleyhinde birer üyeye söz vereceğim. Önerge lehinde Cüvenc Partisinden Sayın Sedat Çınra, aleyhinde, Adalat Partisinden Sayın Ziya Termez, daha önceki birleşimde söz almışlardır. Önerge sahipleri adına Sayın Yıldız buyurun.

Sayın Sedat Çınra'ı burada bulunmamaktadır. Lehte herhangi bir üye söz isteme hakkına sahiptir.

FAHRETTİN GÜNDOĞAN (İstanbul) — Ben istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Yıldız buyurun.

AHMET YILDIZ (Tabii Üye) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Serâfesinde sayın üyeleri; Kıbrıs bağından beri yanlışlıklar, tutarsızlıklar, ve kararsızlıklar içinde yürütülen bir politikanın kurbanı olmuştuk. Son zamanlarda yanlışları doğru ve yanlışleri zafere göstermek ve hasımlarımızın propogandalarına yarıyacak beyanların resmi ağzılarından duyulması gibi anlazmaz bir çelişikliğe içine düştük. Bu duruma meclislerin soyirci kalmaması ve Hükümete ışık tutacak görüşlerin verilmesine fırsat vermek amacı ile bir genel görüşme isteminde bulunduğuk. Hükümetin Kıbrıs'ta ilgili politikasını

daki hatalar ve falsolar serisini göz önüne getiren herkesin bize hak vereceği kanısındayız. Çerçekten, insan haklarına saygı hiç kimse için bile sınırlanmaya yanaşmadığı Yunan Cunta yönetimi ile tavizsiz bir Danyaca antipası ile karşılaşacak bir pazarlığa oturduk. Birleşmiş Milletlerin bağımsız bir üyesini boğazlamak isteyen çeteci papazın ve cuntanın isteklerini kabul eden bir netlik gösterdi bu davranışımız. Eski beyanlarla bunu bağdaştırmak mümkün değildir.

Makarios'u yok sayıp Yunanistan'la Kıbrıs konusunu çözmeye inanca ısrar ettik. Halbuki bütün kararların Makarios'un onayından geçmesini de bekliyoruz. Bütün isteklerimiz de oradan geri dönüyor. Bütün alaya gelenler ve Utant da herşey Makarios'un kabullüne bağlıdır diyor. Yunanistan da aradan çekilerek bizi Makarios'ta karşı karşıya bıraktı. «Ben» diyor «sizinkileri yapacağım gerisine karışmam, siz Makarios'ta anlaşın.» Bütün bunlar ortada iken biz hâlâ Cunta, Cunta, deyip tutturuyoruz ve ama Makarios'un onayını bekliyoruz.

Doğazköy ve Çeçitkale vahşetinin gerektirdiği dersi verip canileri suçüstü yakanyarak cezalandıramadık. Bulunmaz, karşımızdakilerin akılsızca hazırlıkları bulunmaz bir fırsata da kapıldık.

Falsolarla dolu bir politikayı överken istediğimizi en son sınıra doğru elde ettiğimiz için müdahale etmedik. Ve barış yolu ile büyük zafere kazandık sözlerini hükümet ve iktidar yetkilileri söyleyerek Birleşmiş Milletlere gidiyoruz.

Bunu Bütçe Komisyonunda verdiğim zaman yanlış yansıdı bu sözler dediler. Sonra bir gün sonra Millî Savunma Bakanı da aynı sözleri tekrar etti. O halde ne istiyoruz? İstedüğimizin hepsini elde ettik, pazarlık masasına bunu söyleyerek gidiyoruz. Bunlar ne istiyorlar? Biz nasıl isteyeceğiz diye karşımızdakilere yanlış, hatalı bir gerekçe vermeyi elbette pek yadırgadım.

Sayın Başbakanın bahranlar içinde çözüm aramayı yeren müdahalemizi saldırı ve hareketimizi de savaşçılık şeklinde tanımlayan beyanlarını da sağduyu ile bağdaştıramadık.

En algalca saldırı ve vahşet karşısında, be-ri; havariliği edebiyatı ile hasımlarımızın Türk-ler müdahale edemezler, propogandalarını haklı çıkaraya koydık. Çünkü böyle hareketleri en yetkili ağızlarda yeriyoruz.

Syrus Vance, Johnson'un aracı ile bile raporunda Johnson'a sunduğu ve Türkiye'ye gönderdiği mektapta, «belirli bir tez teklif ettiği hâlde biz Yunanlılar kabul etmiyor görüşleri ile belli bir tezi savunmaktan kaçınıyoruz. Ne anlama geldiği ve hangi görüşü öngördüğü belli olmayan ve adına Diplomatik Şaplon diyebileceğimiz, her işe uyan dört ilkel bir politika-yı temsil pilavı gibi tekrar edip duruyoruz. Bu ilkelilerin bir kısmı kimseye bir şey demiyor. Kimse anlamıyor bu ilkelileri. Bâzi ilkeliler de boş. «Doğu Akdeniz'de Lozan'la kurulan dengeyi bozma-mak.» Lozan'la Doğu Akdeniz'de kurulan denge-nin bozulması 25 sene oldu. 12 Ada gittikten sonra hâlâ «Lozan'la kurulan denge» yi bozma-mak demekle Hükümet 12 Adayı mı geri almak istiyor bilmiyorum. Böyle anlamsız ve kimseye ne dediği belli olmayan şaplon'u diplomasi saray-orama ki basarılı değildir. Diğer yandan Meksiko'nun ve Yunan'ların bildikleri şeyleri bile Hükümet binden gizliyor. İlk notayı Meksiko'la verdi. Yunan'lar biliyor biz hiç bilmiyoruz. Belirttiğimiz ölçüde hatalarla dolu bir politika-yı izleyen Hükümeti son günlerdeki olaylar hakkında bîşbişün konuşmak istemiyen hâlde görüyoruz. Hiç konuşmuyor. Konu ayırtı da yeter derecede aydınlatmadığı için tam bir ka-nıya biz de varamıyoruz. Ne olup bittiğini biz de bilmiyoruz. Hükümetin yanlışlarını ve nedenlerini bilmediğimiz bu tutumu karşısında bir genel görüşme ile açık beyanlara zorlama-

mayı evet durum bağında böyle bir açık beyanı istedik. Fakat bugünkü durum içinde modern böyle davranıyor Hükümet, biz de bir genel görüşme ile açık beyanlara zorlamamayı bugün için daha olumlu bir hareket sayıyoruz. Millî Birlik Grubu genel görüşmenin ileri bir tarihe ertelenmesini uygun gördüğünden, önergemizi geri alıyoruz.

Fakat, belirttiğimiz hataların hiç olmazsa bundan böyle tekrar edilmemesini önemle rica ediyoruz.

Hepinizi saygı ile selâmlarız. (Soldan ve ortadan alkışlar)

BÂŞKAN — Sayın Yıldız, bir dakika. Öner-genizi geri almış bulunuyorsunuz. Başka bir iş-lem yapılmıyacaktır.

MİLLÎ BİRLİK GRUBU ADINA AHMET YILDEZ (Devamla) — Evet, geri aldık.

BÂŞKAN — Peki, buyurun. Önerge geri alınmış bulunmaktadır. Bu sebeple genel görüş-me talebi üzerinde her hangi bir işlem yapılmı-yacaktır.

SEVA FERİDAN (Çanaklıca) — Usul hak-lında müzakerata çıkacak mıydım?

BÂŞKAN — Hancı usul hakkında?

SEVA FERİDAN (Çanaklıca) — Ahmet Yıl-dız Bey, genel görüşme önergesini geri aldık-larına beyan ettikler. Konuşmalarının son hü-kümleri hâlihâlde konuşmalarının iptidasında imâ edilmek mecburiyetinde idi. Çünkü Hükü-metle vâkıa tasarruflarında, Hükümet siyasetini tanımlı ettikten sonra, önergesini geri almış olmaları hâli, bu hâlede bir hakın suiistima-lini ifade etmektedir ki, bu hususun tescil olun-ması lâzımdır.

BÂŞKAN — Usul ile ilgili yoktur efendim.

C. SORULAR VE CEVAPLAR

A) SÖZLÜ SORULAR VE CEVAPLARI

1. — *Cumhuriyet Senatosu Denetli Üyesi Hüseyin Atmaca'nın, avans almayan memur ve hizmetlilere dair Başbakan'dan sözlü sorusu (6/441)*

BÂŞKAN — Sayın Atmaca? Burada. Hükümet adına cevap verecek Sayın Bakan? Yok. Soru gelecek birleşime hâlidir.

2. — *Cumhuriyet Senatosu Anklara Üyesi Hıfzı Oğuz Bekata'nın, Kıbrıs meselesine dair Dışişleri Bakanından sözlü sorusu (6/442)*

BÂŞKAN — Sayın Bekata? Burada. Dışiş-leri Bakanı Vekili burada.

BEŞİRETTİ DAĞANI VEKİLİ İÇİŞLERİ BAKANI FARUK SÖKAN (Konya Milletve-killi) — Sayın Bakanım; Sayın Hıfzı Oğuz Bekata, sorularınıza, bizzat Dışişleri Bakanı ta-rafından cevaplandırılmasını arzu ederler.

BÂŞKAN — Sayın Bekata, sorunuzun Sa-yın Dışişleri Bakanı tarafından cevaplandırıl-

masını mı arzu ediyorsunuz? O halde sözlü sorunuz gelecektir.

HİPZİ ÖZÜZ BEKATA (Ankara) — Evet efendim.

BAŞKAN — O halde sözlü sorunuz gelecek birleşime bırakılmıştır.

3. — *Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, Bakanlık Müsteşar Muavinine dair Turizm ve Tanıtma Bakanından sözlü sorusu (6/447)*

BAŞKAN — Sözlü soru sahibi Sayın Yiğit Köker? Yok. Sayın Turizm ve Tanıtma Bakanı? Yoklar. Bu sebeple sözlü soru gelecek birleşime bırakılmıştır.

4. — *Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Erdoğan Adalı'nın, Büyükdada Tarım Bakanlığı Bütçesinden yapılan piknik yerine dair Tarım Bakanından sözlü sorusu (6/440)*

BAŞKAN — Sayın Erdoğan Adalı?... Yok. Sayın Tarım Bakanı?... Yoklar. Soru gelecek birleşime bırakılmıştır.

5. — *Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Rifat Öztürkçü'nün, dış ülkelerde yaşayan veya Türkiye'ye gelen vatandaşlarımıza dair Başbakanından sözlü sorusu (6/432)*

BAŞKAN — Sayın Rifat Öztürkçü?... Burada. Hükümet adına cevap verecek kimse?... Yok. Soru gelecek birleşime bırakılmıştır.

6. — *Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Ekrem Özden'in, Beykoz ilçe merkezine yapılacak otomatik telefon santraline dair, Ulaştırma Bakanından sözlü sorusu (6/463)*

BAŞKAN — Sayın Özden?... Burada. İlgili Bakan veya yerine cevap verecek kimse bulunmadığı için soru gelecek birleşime bırakılmıştır.

7. — *Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Ekrem Özden'in, ihracatımızın artmasına dair, Ticaret Bakanından sözlü sorusu (6/465)*

BAŞKAN — Sayın Özden? Burada. Sayın Ticaret Bakanı?... Yok. Soru gelecek birleşime bırakılmıştır.

8. — *Cumhuriyet Senatosu Denizli Üyesi Hüseyin Atmaca'nın, açılacak ilköğretmen okullarına dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/453)*

BAŞKAN — Sayın Atmaca burada. Sayın Millî Eğitim Bakanı?... Yok. Soru gelecek birleşime kalmıştır.

7. — CÜRÜĞÜLEN İŞLER

1. — *Ankara ve İstanbul şehirlerine içme, kullanma ve endüstri suyu temini hakkında kanun tasarılarının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu İçişleri, Mali ve İktisadi İşler ve Bütçe ve Plân komisyonları raporları. (Millet Meclisi 1/197; Cumhuriyet Senatosu 1/315) (S. Sayısı : 1068) (1)*

BAŞKAN — Komisyon ve Hükümet lütfen yerini alsın.

Sayın Bakanın bulunmamasına rağmen görüşmeye devam edeceğiz. Çünkü, bakanın bulunmadığı gerekçesi ile kanun tasarılarının görüşülmemesi hususu ancak bir defa tehir edilebilir. Bu sebeple Hükümetin bulunmamasına rağmen komisyon bulunursa görüşmelere devam edeceğiz.

(1) 1968 S. Sayılı Yasamayı 28 . 12 . 1967 tarihli 16 ncı Birleşim tutanağı sonundadır.

Geçen birleşimde tümü üzerinde görüşmeler başlamış sayın bir üye konuşmuş idi. Şimdi Sayın Cündoğan, Sayın Özden, Sayın Hazer, Sayın Öztürkçü, Sayın Tuna, Sayın Ömer Uzunel, Sayın Muhiyin Kılıç, Sayın Akif Eyidoğan ve bu arada Sayın Âmil Artas söz istemiş bulunuyorlar.

Sayın Cündoğan, buyurun.

C. H. P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın senatörler, müzakeresini yapmakta olduğumuz kanun, C. H. P. si olarak benim arz edeyim ki, çok olumlu karşılıyor. Hakikaten İstanbul ve Ankara gibi iki büyük şehrimizin içme, kullanma ve sanayi suyunun temini için bir hususi kanuna ihtiyacı olduğu çok açıkâr idi. Partimin koalisyonlarla iktidarda bulunduğu sırada memleket su işlerine verdiği önemi bu arada bu iki büyük şehrimizin içme, kullanma ve sanayi sularının temini bakımından yaptığı plânlardan

görüldüğü gibi doğrudur ve bugün A. P. iktidarı tarafından aynen uygulanmaktadır. Bilkülliği gibi Ankara'nın Kurtboğazi ve diğer yakınındaki barajlar, C. H. P. Hükümetleri zamanında plânlanmış birçoklarının ihlali yapılmış birçoklarının hattâ ihlali bilhassa ihlali hususunda iktidarı Hükümetleri bu plânlara ve programlara itihafle bu iki şehre su temini için bu kanunu sevî etmesi bizi yalnızca sevindirir.

Ancak muhtorem asilokolarına, bu kanun vesilesiyle iki hususa değinmek isterim, parti olarak.

Birisi, Türkiye'nin istikbâlinin iki büyük şehir etrafında toplanması gibi bir istikamet almışta olduğuna görmekten duyduğum endişe;

Diğeri de, bu iki büyük şehir etrafında toplanmaktan doğacak sosyal hususîyetlerin giderilmesi için iktidarın önünde bir hangi bir programın, görüşün veya düşünüşün mevzuolmayışı.

Bu hususta günleri ifade etmek isterim ki, ikinci Cihan Harbinden beri, Türkiye'de şehirleşme eskiden nispetle çok fazla sınırlanmıştır. Bu sınırlanmayı gören iktidarlar şehirleşme istikametlerini bu memleketin ihtiyacına uygun yönlere sevî etme yerine serbest binalmalar ve köylerden şehirlere alınlar ötesiye eskiden de büyük olan şehirlerin etrafına yayılmak suretiyle olmuştur, ki, bu ancak 10 nou asır Avrupa'sında görülen şehirleşme manzaresidir ve 10 nou asır Avrupa'ya büyük şehirleri, bundan büyük istisnalar gelmişlerdir. Halbuki Türkiye'de, Avrupa'da yaşamış şehirleşme hayatından ders alınarak iki büyük şehir etrafında toplanmayı öalepisi telâhler olmuştur ol- sayılı hem sanayileşme bakımından, sosyal meseleler bakımından bugün içinde bulunduğumuz durum hâsıl olmaz ve kanun gibi bir artık olan olmuştur, İstanbul ve Ankara etrafında plânlı bir şehirleşme vuku olmuştur. Büyük nüfus kütleleri yayılmıştır. Bunların işi, kullanma, endüstri için lâzımları temin etmek lâzımdır. Belediyeler ise bu işi başaracak kuvvette değillerdir. Bunun Devlet olarak ele alınması gereldir. Biraz evvel de arz ettiğim gibi, C. H. P. Hükümetleri Devlet olarak ele almış ve plânlamıştır. Bugünkü iktidar da aynı şeyi tahibetmektedir. Bu bakımdan artık

olan olmuştur ve yapılması lâzımlı şey budur, bu kanun doğrudur. Ama bundan sonra dengeli ve bölgelerarası dengesizliği giderici istikametle yöntemlerine değinmezsek, yalnız bu iki şehir etrafında sanayileşme ve şehirleşmenin vukuunu görürsek bunun gibi daha birçok kanunları bu kürsüden dinlemek veya çıkarmak zorunda kalacağız. Bunun için muhtorem iktidarın öyle öyle, şehirleşme konusunda plânlı görüşlerini derhal değitirmelidirler ve dengeli, bilhassa bölgeler arasındaki dengesizliği inale edecek bir şehirleşmeyi öngören yeni yöntemler peşinde koymalıdır. Aksi takdirde bu Türkiye'nin kaderi bu iki şehir etrafına toplanmaktan ve onların da sosyal davalarını bir türlü halledememektir öteye bir kalemle arz ediyorduk, Bu Kanuna dolayısıyla bunları arz ediyorum, parti olarak bu görüşün kapsamında şehirleşmeyi yeni yöntemlerle ele almak ve bir daha öyle kanunlarla bu meselelerin haryasına gelmemenin garesini iktidara taluklarımızı arz ediyorum. Hürmetlerimle.

BASMAN — Sayın Üzün.

EBREM GÖDEN (İstanbul) — Sayın Başkan, öte Senatonun muhtorem üyeleri; İstanbul ve Ankara şehirlerine işi, kullanma ve endüstri suyu temin edilmesi hakkında kanun tasarısını burada görüşürken bân müteâlaları bu kürsüden ifade etmek mecburiyetini hissediyorum. Bu sebeple söz almış bulunuyorum.

İstanbul ve Ankara şehirlerinin su davası öteden beri çok önemli bir durum arz etmekte idi. Medeni, sınırlı ihtiyacının bağında gelen su, bu iki şehirde maalesef yeteri kadar bel değildi ve halen de öyledir. Bu meselelerin biran evvel halli için uzun zamandan beri feryad etmekteyiz. Bu tasarının meclislere gelmesi hususunda Hükümet zamanında hareket olmamıştır. Halk ve sanayiciler, İstanbul'da ve Ankara'da su derdine deva bulunmadığından olma sıkıntı görmüşler, bu yüzden halkın memnuniyeti zarar görmüştür. Türkiye'de halkın en fazla tahribat ettiği ve daima da arttığı bu iki büyük şehirde su ve elektrik, trafik, yol meseleleri Hükümet meselesi haline almıştır. Hükümetlerin bu meseleleri bilhassa önemle kabul etmesi yerinde olur. Meclise gelmeden evvel de ilgili şahıslara bu dâvânın Hükümetlerce ele alınması hususunda ısrarla taleplerde bulunmuşumdur. Üzülerek ifade ediyim ki, gelip geçen

Hükümetler bu meselelere cevap vermekten da-
ima uzak kalmışlardır. Şimdi Hükümetin bu yol-
da bir tasarısı Meclise getirmiş olmasındaki dav-
ranışı takdirle karşıladığımı ifade etmek isterim.
Ancak Ankara ve İstanbul için kanunda öngörü-
len tahsisatın kâfi olduğuna kaani değilim. Sade-
ce İstanbul'un su devasının halli için iki milyar
liraya ihtiyaç olduğunu yayımlanan hesaplar ve
bildirilerle sabittir. Sadece İstanbul suyunun 3
no'lu isale hattının yapılması bugün beş yüz mil-
yona ihtiyaç meşretmektedir. Hükümetin bu ho-
saplara sırt çevirerek dilediği gibi bir rakamla
Meclislere gelmesini ekleyle kabili telif olma-
dığına kaanım. Cönül isterdi ki, tasarıda göste-
rilen rakamlar ihtiyaçlara tam mânasiyle tetabuk
olsun ve mesoleler kurucu kurucuna hesaplasın,
tasarı böyle tanzim edilsin, mesoleler bu yapılmış
değildir. Uzun zaman İstanbul şehrinin ihtiyaç-
larına yakından ilgil göstermiş bir İstanbul hem-
sehrisi ve Ankara'da oturan ve Ankara'nın neva-
me bir hemsehrisi olarak ifade edeyim ki, bu ta-
sarı ihtiyaçları tatmin edici mahiyette değildir.
İki şehre bir parmak bal sürmekle ihtiyaçlar tat-
min edilmiş olmaz. Ergeç zamanla bu devaların
osasına nüfuz eden Hükümetin yeni tahsisat ta-
lepleri ile karşımıza geleceğini muhakkak görüyo-
rum. Bu mülahazalar muvacehesinde her iki ge-
hir için verilen bu tahsisat az da olsa, hesapsız
da olsa, bir parmak bal da olsa bu tasarı ihtiyaç-
lara kısmen cevap vereceği için buna müspet cy
vereceğimi saygılarımla arz ederim.

BAŞKAN — Sayın Hazer.

MEHMET HAZER (Kars) — Sayın Başkan,
değerli arkadaşlarım, İstanbul ve Ankara şehirle-
rinin çekmekte olduğu su sıkıntısını hepimiz bi-
liyoruz. Bu sıkıntıları kısmen de olsa, giderecek
bir tezebbüsü tasvir eder ve beşeriyeye ulaşmasını
temenni ederim. Yalnız bu kanun bünyesi itibari-
yle yanlış, güttüğü hedefler bakımından hiz-
meti yanlış istikamete güdüreceği endişesinde-
yim.

Muhterem arkadaşlar, evvelâ bu kanunun
yürütülmesini üzerine alan Devlet Su İşleri
halen teşkilât kanunu çıkmıyan bir Bakanlı-
ğa bağlıdır. Enerji ve Tabii Kaynaklar Ba-
kanlığının istikrarlı, ömürlü, bir bakanlık
olup olmayacağı tereddütü bir halde bulunda-
ğı bir sırada böyle bir bakanlığa bağlı bir teş-
kilâta şimdiye kadar hiçbir yerde tatbik edil-

miyen bir yeni hizmetin verilmesi düşündürü-
lürdür. Ayrıca bu hizmet tesis olunurken bir-
tekum ihtilâflar da kanunun bünyesi içerisinde
daha başlangıçta yer almış bulunuyor. Kanun
teklif buyuran arkadaşlarımız görmüşler-
dir ki, kanun bu tesislerin kurulmasının bir
kısımını Devlet Su İşlerine vazife olarak ver-
miş, bir kısmını belediyelere vermiş. Birta-
kım protokoller, tahsitler, ödemeler gibi hü-
kümler getirmiştir. Belediyelere ayrılan hiz-
metler de ayrıca yine Devlet keserinden, yine
Devlet kasasından bu Devlet Su İşleri yoluyla
belediyelere verilecek. Bu kadar komplike bu
kadar ihtilâflı bir mevzu daha doğarken bu-
nu tatbikat sahasına aktarmaktansa bu işlet-
meyi bir elde toplamak ve şimdiye kadar bir-
çok işletmelerde görülen, birçok işlerde görü-
len ihtilâfları daha başlangıçta kesmek müm-
kinken bu kanun ihtilâfları doğuran, bir ih-
tilâflar mecmuası halinde gelen bir kanundur.
Arkadaşlarım, Devlet Su İşleri sulamayı yap-
par. Barajlar çok çeyitli maksatlardır, sulama
yapar, kurutma yapar, içmesuyu verir. Bina-
enaleyh bu bakımdan ayırımı diye mülahaza
olunabilir. Ama bu barajlarla Devlet Su İşleri
hem su vermekte, hem kendisi para tahsil et-
mekte ve hem de idame masrafları ve tamirâtı
kendisi yürütmektedir. Şimdi bu kadar imkânı
olan bu teşkilâtın elinden bir kısım hizmetleri
alıyoruz. Neleri alıyoruz? Depoyu belediye ya-
pacak, isale hattını belediye yapacak, ambarı
belediye yapacak, barajı Su İşleri yapacak.
Nereye kadar yapacak? Ne kadar yapacak?
Ne zamanda yapacak? Size bir misal arz ede-
yim arkadaşlar. Kars'ta bir içme suyu işi var.
İki üç senedir ele alınmış. Eşefle ifade edeyim
ki, birkaç milyon lira daha şimdiden heder
olmuştur. Su, Kars çayında yapılacak keson
kuyularla alınacak bir isale hattıyla halen
Kars'ta mevcut bulunan bir suya karıştırılmak
suretiyle tevzi edilecektir. ihalesi yapıldı, ku-
yular açıldı, depolar yapıldı, isale hattı ya-
pıldı; aradan bir zaman geçti dendi ki, bu
suyun mecrası değiştirilecek, bu su sulama
suyu olarak sağ sahilinden başka yere verile-
cek. Bincaenaleyh mecrada su kalmıyacak, ke-
son kuyu da işlemez. E. ne olacak? Yapılan
hizmetler, açılan kanallar, dönen borular
bu halde kalacak, en yakın bir misal. Bunun
başka türlü çeyitlerini başka arkadaşlar da

görmüşlerdir. Şimdi o belediye ile Devlet Su işleri arasında, belediye ile iller Bankası arasında bir ihtilâf. Halen yürütülemiyor, çarısı bulunamıyor, hiçbir idare de bu sorumluluğu üzerine almıyor, ne belediye, ne Devlet Su işleri, ne iller Bankası... Şimdi arkadaşlar, bugüne kadar tatbik edilemeyen mevzuata göre içme suları iller Bankası hizmetlerindedir. Yani, iller Bankası finanse eder, belediyeler bunu öder. Madem yeni bir idare kuruyoruz, tümünü hiç olmazsa Devlet Su işlerine verelim. Devlet Su işlerinin finansman imkânları müsait olmaz, diye bir itiraz vâki olabilir, malî kaynaklar yetmez diye bir itiraz vâki olabilir. O kadar büyük meseleleri ele alırken biraz etraflı düşünmeye mecburuz. Türkiye'de elinde rezervleri olan, büyük kapasitesi olan müesseselerimiz vardır. Meselâ Emekli Sandığı, meselâ Sosyal Sigortalar. Bunlar paralarını, ellerindeki imkânları bâzı verimsiz sahâlara yattırmaktadır. Otel yapar, büyük binalar yapar, bunlardan ya zarar eder veya uzun zamanda ancak itfa imkânını bulur. Bu hizmetler verimli hizmetlerdir. Bu hizmetleri, bu idarelere, kanunları tadil etmek suretiyle de olsa, toptan verip işletmelerini onlara vermek veya hiç olmazsa o idareleri Devlet Su işlerine iştirak ettirmek suretiyle bu meseleyi başından sonuna kadar bir e'de toplamak lâzımdır. Aksi takdirde yarın taksitini vermedin ya belediye, suyunu kesiyorum, isale hattını yapıyorum diye, çıkacak ihtilâfları taksitlerin tahsili meselesini halletmiş oluruz. Yine size tatbikattan misaller vermek suretiyle arz edeyim, biliyorsunuz iller Bankasında belediyelerin payları toplanmaktadır ve iller Bankası aracılığıyla bu fondan tahsil etmektedir. Devlet Su işlerinin elinde böyle bir fon olmayacaktır. Belediyeler zaten sıkıntı içindedir. Malî imkânları müsait değildir. Böyle bir belediyeden sen parayı vermedin, vaktiyle ödemedin, diye suyunu kesmek hem doğru olmayacak, hem mümkün olmayacaktır. Doğru olmayacak, mümkün olmayacak bir mesele için nasıl kanun yapıyoruz? Niçin bunu daha şimdiden düşünmüyoruz? Ben şahsen bu kanunun çok mahzurlar getireceğini, yani su gibi çok mübarek, çok beklenen, çok arzulanan bir hizmet için birtakım ihtilâfların doğacağını, birtakım sürüşmelerin olacağını görüyorum. Benim bu

kısa mâruzattan sonra komisyondan bir istihdamım var, komisyon, zaten bu kanun şimdiye kadar gecikmiş, yıllardır sıkıntı çekilmiş, bu kanunu geri alsın, etraflıca teşvik ettikten sonra Maliye Bakanlığı, Emekli Sandığı ile konuşsun. Belediyelerin bugünkü imkânı müsait olmadığı gibi 20 sene sonra ne olacağı da bilinmez. Bu hizmetleri 20 sene sonraki meghul şeylere talik etmiyelim. Yeniden bir esasa bağlanmak üzere komisyon bunu geri alsın, hiç olmazsa bugüne kadar bekledğimiz bu kanun, biraz daha tamamlanmış, biraz daha derlenmiş, toplanmış olarak çıksın. Ben miktarlar üzerinde durmuyorum. Miktarlar azdır, her sene bütçeye şu kadar milyon lira konacakmış, bu para da bu hizmete ayrılacakmış. Bütçeleri tetkik edenler, bütçeleri takib edenler görmüşlerdir, kaç senedir bütçelere hisseler konur, Halk Bankasına senede şu kadar milyon lira verilecek denir, verilmemiştir. Ormanın bilmem nesine vereceğiz denilmiştir, verilmemiştir. Yani ne kadar bütçeye havaale edilmiş tahsisat varsa tahsisat kifayetsizliği, bütçenin müsaadesizliği dolayısıyla bunlar ödenmemiştir arkadaşlar, ödenemez. Binaenaleyh, bunun için ayrı bir fon ayırmaya mecburuz. Bunu ayrı bir kaynağa bağlamak mecburiyetindeyiz. Yoksa bütçeden şu kadar milyon lira buraya aktarılacaktır desek de aktarılamıyor, misalleri çoktur. Bu misallere bir yenisini ekliyorum. Nazari olmaktan kurtulalım. Bu tamamıyla nazari esaslara dayanan, fakat tatbikatta işlenmeyecek bir tasarıdır. Bu bakımdan çok lüzumlu ve beklenen bir kanun olmasına rağmen böyle ihtilâflar doğuracak, işe yaramaz bir kanuna bendeniz gönül huzuru ile oy veremeyeceğim. Komisyonu vâzifeye davet ediyorum.

Yüksek Heyetinizi saygılarımla selâmlarım.

BAŞKAN — Sayın Öztürkçine.

RİFAT ÖZTÜRKÇİNE (İstanbul) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım; Sayın Hazer arkadaşım bu kanunun durumu hakkında çok karamsar konuştu. Bendeniz böyle bir karamsarlık duymamaktayım. Zira kanunun maddelerini teşvik ettiğimiz zamanda görürüz ki belediyenin bu işte ne gibi yardımı dokunacağı ve Devlet Su işleri Müdürlüğünün de ne gibi hizmetler yapacağı kanunun 2 nci maddesinde rahatlıkla tadadedilmiştir. Bu meyan-

da 2 nci maddesine göre su kaynağını teşkil eden barajlar isale hatları ve tasfiye tesisleri DSI Genel Müdürlüğü tarafından yapılacaktır. Depo ve tevzi ve şebeke işlerini de belediye'ler kendi imkânları dâhilinde yapacaktır. Fiilî durum böyle olunca, komisyon geri alsın Maliye Vekili ile konuşulsun, şu olsun, bu olsun gibi sözler bendenize tararının geri bırakılması için kâfi birer sebep değildir. Daha açık bir deyimle, esasen bu kanun C. H. P. Koalisyonu zamanında hazırlanmış ve Sayın Hazer'in o zamanki grupundan geçmiş, grupunun tasvibini almış, o zaman C. H. P. nin tasarısı idi bu. Eğer tasarısı... (C. H. P. sıralarından, nereden biliyorsun, nereden biliyorsun sözleri) Müdahale etmekte haklıdır Özden Bey. Çünkü Sayın Özden o zaman Senatör değillerdi. Lütfedin de hem bu kanunu destekleyici oluyorsunuz, hem de oturduğunuz yerden bu kanuna köstekleyici oluyorsunuz. Unutmayın ki, Balırcıköy'ün hayli evleri susuzdur, vatandaş bugün değil yüzünü yıkayacak, ölüsünün ağzına damlatacak, dinimizin şartlarına uygun, su bulamamaktadır.

Müsaade ediniz de bu kanun çabuk çıksın. Yalnız komisyonlarımız nedense daima bir dağınık içinde oluyorlar. Buna değinmeden de geçemiyecğim. Çünkü, Bütçe ve Plân Komisyonunun kabul ettiği kanunun başlığı Ankara, İstanbul ve nüfusu 50 000 i aşan...

BAŞKAN — Sayın Öztürkçine tabii hatadır, düzeltilmiştir. Bütçe ve Plân Komisyonunun metni doğrudur. Ancak matbaada basılırken hatalı basılmıştır. Başlığı şu şekildedir: «Ankara ve İstanbul şehirleri içme suyu» dur.

RIFAT ÖZTÜRKÇİNE (Devamla) — Bendenizin elimdeki metin bu. Matbaa tarafından hatalı basıldığını, hatanın mevcud olup olmadığını bilemem. Elimdeki metin bu vaziyettedir. Nedense bu metinler daima matbaada gerek (L) cetvelinde, gerekse (1) numaralı cetvelerde daima hatalı basılır, bizim elimize geldiği zaman da hatalıdır, denir. Ama bunun samimiyet derecesi nedir, biz yine komisyonumuzun samimiyetine inararak doğrudur diyelim. Bizim elimizdeki metin hatalı basılmıştır.

Muhterem arkadaşlarım, İstanbul'a günde ortalama bugün için 230 000 metreküp su verilmektedir. Nüfusumuzu bir milyon yediyüz-

bin olarak ortalama kabul ettiğimiz takdirde bu durum nüfus başına günde 131 litre isabet etmektedir. Halbuki, nüfus başına orta derecede bir milletin su ihtiyacı ise 230 litredir. Görüyorsunuz ki, İstanbul gibi medenî bir şehrimizde 230 litre suya mukabil günde 131 litre su verilmektedir. Evet demin de arz ettiğimiz gibi vatandaşlarımız yüzlerini yıkayamaz bir durumdadır. Ölümlerimizi dahi gerektiği takdirde ağızlarına damlatacak su dahi bulamamaktadırlar. Bu itibarla kanunun biran evvel çıkmasının zarurî olduğu kanısındayız. Hâlâ İstanbul'un 1900 - 1935 yıllarında nüfusunun dört milyona yakın olduğu kabul edildiği zaman o zaman asgari günde su miktarımız dokuzyüzbin metrekübe baliğ olacaktır. Bu durum karşısında bendenizin maddelere geçildiği zamanda bazı önergeler verdim, bu İstanbul ve Ankara nüfusunun yanbaşında yine bizim Malî ve İktisadî İşler Komisyonumuzun kabul ettiği hiç olmazsa 50 binin üzerinde nüfuslu şehirlerimizin de Devlet Su İşlerinin himayesi altına alındığı takdirde büyük bir boşluk giderilecektir. Yalnız Ankara ve İstanbul değil bu endüstri, içme ve kullanma sularının bir mesele olduğu, 50 000 in üstünü aşan belediyelerin de malî güçleri meydandadır, teknik durumları meydandadır. Önergemizin sırası geldiği zaman bunu da Yüce Senatoya arz edeceğiz, eğer kabul ettiğiniz takdirde o zaman büyük bir boşluk giderilmiş olacaktır. Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Tuna.

AHMET NUSRET TUNA (Kastamonu) — Muhterem arkadaşlarım, Ankara ve İstanbul gibi büyük şehirlerimizde hakikaten büyük su ihtiyacı duyulmakta idi. Demek ki be'diye'lerin malî fakatî ve imkânî müsait değil, bu dördü kârından halledemiyor, Hükümet isabetli bir tasarı ile huzurunuzda gelmiştir. Devlet imkânını kullanmak suretiyle bu büyük ihtiyacı karşılayacaktır. Binaenaleyh, tasarımı hençi Hükümet ve iktidar hazırlarsa hazırlasın tasvibettiğimi bidayetden arz etmek istiyorum, yerindedir, doğrudur. Benim şüphemi muvazelen şudur; için ihtisas erbabı olmadığım için ancak duyduklarımın mukayese ettiğim için huzurunuzda çıktım. Şimdi bu iki vilâyet, Ankara ve İstanbul Türkiye'nin en büyük vilâyetleri ve belediyesi de diğer Anadolu'nun

küçük belediyelerine nazaran çok daha kuvvetli belediyelerdir.

Şimdi Parlâmentodan Hükümet bir geyle geçiriyor. Hükümet iki vilâyet demiş Millet Meclisine gelmiş yüzbin nüfuslu vilâyetler dâhil olsun demiş, bizim komisyonun birine gelmiş yüzbin nüfuslu vilâyetlere kadar olanları DSİ yapmış demiş. Diğer bir komisyonumuza gitmiş o da 50 bin nüfusluları da DSİ yapmış demiş. Diğer son komisyonumuza gelmiş o da demiş ki bu 10 ncu maddeyi kaldırırım. Bir tereddüt var. Şimdi sözünden ve Hükümetten rica ediyorum. Şöyle bir madde olsaydı Ankara ve İstanbul'un suyunu belediyeleri karşılamak imkânını bulamadığı için Devlet elini uzatıyor. Nüfus mevzuabahası olmadan küçük bir beldede var, susuzdur, bilmem saatlerce mesafeden sırtta su getirmektedir. Bu küçük ve fakir belediyenin bir Devlet kuvveti ve yardımı almadan suyu temin etmesi mümkün değildir. Böyle bir yere su temini için DSİ gibi daha büyük teşkilâtı ve elinde imkânı olan bir müesseseyi bu işle vazifelendirmek doğru olmaz mı? Sözümü hülâsa edeyim, imkânı olmadığı için Ankara ve İstanbul'a su temin etmek üzere şu kanun tasarısını getiriyoruz. Diğer bir belediye vardır, İller Bankasının imkânı müsait değildir. Devlet gücünün gelmesi zaruridir, böyle bir belediye olması da mümkündür. Bu gibi ahvalde, Devlet gücünü temsil eden, bu mevzuada Devlet gücünü temsil eden DSİ nin vazifelendirilmesi doğru olmaz mı? Kanun daha şümlüki umumilik prensibine uygun şekilde hazırlanamaz mı idi?

Bunun bir hususiyeti vardır. Hatta böyle kanun olur mu olmaz mı, münakaşası dahi yapılabilir, diğerlerinden ayrılıp.

İkinci bir husus, benim hatırladığıma göre İller Bankasından yardım alan belediyeler, İller Bankasından su için aldıkları para için, İller Bankasına bir faiz ödömektedirler. Şimdi burada, metinde, kanunun metninde bunlardan faiz falan bir şey çıkmaz demiyor. Acaba bu esasına hakikaten iştirak ettiğim bu kanunda, acaba İstanbul ve Ankara gibi pek çok bakımlardan pek çok imtiyazlı vilâyetlerimizde diğer küçük vilâyetlerimiz, zararına aleyhine bir imtiyaz tanınmıyor mu? Bu kadar yardımı yapmayı Devlet kabul ettikten sonra, niye faiz

bakımından acaba onlardan ayırıldı. Bu mevzualarda aydınlanırsam, esasına iştirak ettiğim kanuna daha fazla rahatlıkla oyumu kullanmak imkânını bulacağım. Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Ucuşal.

ÖMER UCUŞAL (Eskişehir) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım, tasarının mevzuu şu gibi hepimizce malûmu olan aziz bir nesneye dayanmaktadır. Benden evvel konuşan muhterem arkadaşlarım değerli fikirler katmak üzere çaba gösterdiler. Hakikaten kendimizi bileli 30 - 35 yıldan beri İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirlerimiz devamlı bir su sıkıntısının içerisindeyiz. Gittikçe de ihtimali şartların değişimliğe uğraması sebebiyle bu iki şehirde nüfus, beklenmedik şekilde artmaktadır. Ancak arkadaşlarımla birlikte arz ettiğimiz önergede olduğu üzere, kanun hakikaten tasarımı olarak gelmiş İstanbul, Ankara vilâyetlerine şamil Millet Meclisimiz nüfusu 100 000 nin üzerinde olan şehirleri de 10 ncu maddeye ithal etmiş ve haklıdır, kendileri ile beraber olduğumu ifade etmek isterim. Çünkü her türlü Devlet nimetinden kendimizi bildik kiledi Ankara ve İstanbul istifade etmektedir. Bu bakımdan bizim mali ve iktisadi komisyonlarımızı takdirle anırım. Bunlar biraz daha ileri gidersek, elbetteki bir komisyon ciddi tetkiklerine dayanıp Hükümetin imkânlarını araştırmıştır, bunu yüz bin değil, elli bini aşan belediyelere de temin etme hükmünü kabul etmiştir.

Değerli arkadaşlarım, Devlet Su İşleri Kuruluş Kanunu var veya yok, ama Türkiye'de büyük bir hizmetin içerisinde gelmiş, hizmetinin mukatili olarakta bütçeden büyük bir payı almaktadır. Bir baraj yapılır elektrik istihsalı için. Ama bu baraj, elektrik istihsalı ettikten sonra akan suları elbetteki içme, kullanma veya sanayide kullanılacak sular haline getirme imkânı da sağlarsa, çok büyük fayda yapmış olabilir.

Sıkıntı sadece İstanbul ve Ankara'da değil arkadaşlarım, hepimizin gözüp dolacağıımız Türkiye'mizde belediyelerin ilk karşılayacağıları zorluk, içme suyu, kullanma suyu, daha büyük vilâyetlerde de sanayi suyu sıkıntısıdır. Şayet kanun varca Devlet'in gücü bunu yetiyorsa, Devlet Su İşleri bugünkü kadrosu ile belediyelerin hizmetine yetebilecek imkânı sahip ise, benim istihdamım, madde geldiği zaman da arz

edeceğim üzere, bunu 50 000 in üstünde nüfusu olan belediyelere teşmil etmekte büyük fayda olduğu kanaatindeyim.

Hürmetlerimle.

BASKAN — Sayın Kılıç.

MUHİTTİN KILIÇ (Konya) — Muhterem arkadaşlar, uzun görüşmiyeceğim. Çünkü bir kısım fikirlerimi söyledi bâzı muhterem arkadaşlarım.

Evvelâ Sayın Öztürke'nin ortaya attığı bir hususa değinmek isterim. Cumhuriyet Halk Partisinin grupunun bir üyesi olarak bu hususta Cumhuriyet Halk Partisinin bir grup kararı olduğunu ben bilmiyorum. Varsa Hıfzı Oğuz Bekata, grup başkanvekili, buradan, beyan edebilirler. Ben böyle bir grup kararı tanımıyorum, bilmiyorum. Onun için serbestçe Fikret Turhan-gil, İstanbul Senatörü, kendisine mahsus, özel olması icabeden bir konuşmayı grup adına yapmakla beraber... (Fikret Gündoğan sesleri) Sayın Fikret Gündoğan arkadaşımıza da belki cevap teşkil eder. Bu konuşmayı yapmaya mecburum.

Muhterem arkadaşlarım, bir kısım arkadaşlarımızın liyakatle belirttiği gibi, Cumhuriyetin kurulduğu tarihten itibaren Ankara, İstanbul imtiyazsız, sınıfsız kaynaşmış bir kütleyiz dövizlerine rağmen, yardım görmektedir. Yardım görecektir bu da güzel. Fakat gerektiği kadar yardım görmelidir. Gerektiği yerde Devlet elini çekmelidir. Her iki belediye ve umumiyetle bütün belediyeler bir kere israftan kaçınmalı. Devlet kaçınmadığı gibi belediyeler de aynı tasarrufsuzluk içinde, israftan kaçınmıyorlar. Bunlar bir realitedir. Türk tarihine göre. Şimdi böylece tasarruf yapmayan belediyelere her konuda yardım yapılması gerekir. İstanbul ve Ankara belediyeleri bir istisna halinde burada gelmiş, bir kanun tasarısıyla gerek sayın İsmet İnönü Hükümetleri zamanında, gerek şimdiki Demirel Hükümetleri zamanında bu aynı kanun getirilip çıkarılmak isteniyor. Şimdi bakınız bir kere, ilk sevkine baksın lütfen Komisyon üyesi arkadaşlarımız. Benim hatırladığıma göre dört sene kadar oluyor. Dört sene olmuş bu kanun tasarısı sevk edileli. Hâlâ meclislerden çıkmamış, yani neden çıkmamış acaba? Her halde bir kısım pürüzlü yerleri var. Orada takılmış, burada takılmış. Evvelâ Sayın Turan'ın beyan buyur-

duğu gibi evvelâ gelmiş Millet Meclisi yerinde olarak nüfusu 100 000 i aşan belediyelere de imkân nisbetinde yardım yapılsın, demiş. Doğru demiş. Fakat, o zaman başlık yine Ankara ve İstanbul şehirleri olarak kalmış. Bu sefer başlıkta hata yapmış, Millet Meclisi bunu söyledi mi, muhalefet gerhimde? Burada İçişleri Komisyonunda ekli olarak vardır. Bu tasarıda da vardır. Yani ne diyecek, İstanbul'una, Ankara'sına lüzum yok arkadaşlar. İsim söyleyip birbirimize düşürmesin. Hattâ affınızı rica ederek söylüyorum arkadaşlarım kısmen bölgecilik, şehircilik gibi bir hava yaratmaya da lüzum, mâna ve mahal yoktur. Şu sebeple yoktur: Buradan kanun objektif olarak geçer. Ne Ankara'nın adını söyler, ne de İstanbul'un adını söyler. Nüfusu şundan yüksek olan belediyeleri içme suyu der, bir kriteriyum kor, bir kıstas kor; böyle indî olarak Ankara belediyesi, İstanbul belediyesi denmez, denmemelidir.

Bundan başka bir kısım arkadaşlarımızın belirttiği gibi, ödeme şartlarına bakıyoruz. Dördüncü madde ve diğer alâkalı maddeler şöyle olur, böyle olur filân. Ne faiz var, ne bir şey var. Kasaba belediyesi buradan belediyeler bankasından para aldığı zaman faiz verecek. Ankara, İstanbul vermiyecek. Neye rağmen? Bu kanunda gösterilen limite, yani paranın kıymeti, açık söylüyorum arkadaşlar, seçik söylüyorum; birisi faizsiz para alsa, beş sene sonra ödese aynı parayı mı ödemiş olur? Aynı parayı ödemiş olmaz arkadaşlar. Fiyatlar her gün yükseldiği için para da düştüğü için daha düşük bir değer ödemiş olur. Böylece de burada Devletin ziyanı açıktır, bu kanunda. Böyle tarafsızlık yapılamaz, yapılmamalıdır. Şimdi muhterem Bütçe Plân Komisyonunun 10 ncu maddenin yanı sıra, nüfusu yüz bini aşan sonradan Sosyal İşler Komisyonunda 50 000 i aşanlar için derpiş ettiği yardım için serd ettiği mütalâalara bakınız arkadaşlar: Gelmiş madde 2 demiş, işte 100 000 den fazla olanlar tasarıdan çıkarılmıştır, diyor. «II 6 1 e» geçiyorum, bir bakınız. Tasarının bütün hükümleri İstanbul ve Ankara şehirlerine bit hükümleri ihtiva etmektedir ve şümulü tek madde ile genişletmek yoluna gidilmesi, kanun tekniğine uygun olmamaktadır.» diyor. Yani, yüz bin olsun, diğer belediyelere de teşmili kanun hükümlerine uygun olmaz, diyor. Ben de soruyorum şimdi, neden buraya gelip birinci

maddesinde 6200 sayılı Kanununun 37 nci maddesinin limitleri mevzuubahs olduğu halde 6200 sayılı Kanunun 37 nci maddesi değiştirilerek bütün belediyelere şâmil olarak, nüfusu şu kadardan yüksek olan belediyelere şâmil olarak kanun getirilmiyor da bu 6200 sayılı Kanunda 37 nci maddesi özel bir şekilde değiştirilmek isteniyor? Görüyorsunuz ki, Bütçe ve Plân Komisyonu kendi ifadesiyle kendisi intakı hak kabîlinden mahkûm olur, yanlış bir esbabı mucibe içindedir.

Bundan başka madde hükmüne bakınız : «2 nci madde hükmünün Ankara ve İstanbul dışındaki diğer şehirlere ait su meselesini düzenliyen bir kanun içinde yer alması gerekmektedir.» Ne güzel bir de temenni burada. Başka bir kanun olsun. Beraber yapalım arkadaşlarım, mal kağır gibi, Ankara gidecek ve İstanbul gidecek, ötekiler de kalacak. Hep bize söylenen budur, komisyonların hep bize söylendiği budur. İşte başka bir kanunda olsun, öteki bilmem nerede, olsun, böyle şey yok arkadaşlarım. Bu da isticâl edilip, çıkarılmak isteniyorsa burada beraber çıkarılsın pekâlâ. Nüfus kriteri bakınız, gerçek durumu tam olarak yansıtmak özelliğinden mahrum bulunmaktadır. Nitekim memleketimizde öyle şehirler vardır ki, nüfusları 100 000 den az olduğu halde kuvvetli sanayileşme dolayısıyla büyük ölçüde, suya, ihtiyaçları vardır deniyor. Y ne kendi esbabı mucibesi ile kendisi tenakuz halindedir. Kanun yapılırken denir ki, sanayileşmeyi önplânda alalım, İkinci Beş Yıllık Plâna göre bunu yaptık, sanayileşmeyi İkinci Beş Yıllık Plân öngörmüştür. Bu öngörmeye göre nüfusu falandan yüksek ve evvelâ sanayileşmesine, ondan sonra içmesine, ondan sonra kullanmasına, her ne ise kriteriyumu, ilmi bir şekilde getirerek burada bize ilmi bir şekilde izah ederek bu kanunun çıkartılması gerekir.

Madde 4 e bakınız : Bu madde bütçe imkânlarının müsaidolması şartını ihtiva etmektedir ki, bu durumun objektif ölçülere göre tesbiti daima güçlükler arz edecektir.

Bakınız arkadaşlar, böyle bir esbabı mucibevi ben şahsen yakıştıramadım; çok değerli, çok bilgili, çoktan beri Bütçe Komisyonu üyesi olan, arkadaşlarıma. Ben şahsen pek munis bulamadım, aflatırını rica ederim.

Bundan başka 5 nci maddeye bakınız arkadaşlarım, bunların hepsi birbiri ile tenakuz halinde. Genel olarak mahallî idarelerle ilgili görevlerin Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne verilmesi... Bu müesseselerin çalışmalarında aksaklık meydana getirir. Bu itibarla burada artık büsbütün şâmil oluyor, büsbütün yurdu içine alıyor, meselenin Köy İşleri Bakanlığı, İller Bankası ve Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne müştereken bir plân çerçevesinde ele alınması gerekir diyor ne kadar tenakuz içindeyiz arkadaşlar. Bir maddesi öteki maddeyi tutmuyor. Ankara ve İstanbul kayrılısın diye ne kadar güzel lâflar varsa yazılmış geliyor bana; çok özür diliyerek çok kıymetli arkadaşlarımı üzdüğüm için de çok müteessir olarak bu beyanları yapmış bulunuyorum. Bu itibarla ben de bâzi arkadaşların vukufu arz ve izah ettiği gibi komisyonun ciddiyetle bunu tekrar tetkiki taraflısıyım. Bu şekilde, bu anladığım mânada tasarı için olumlu, müspet oy kullanamıyacağımı arz ederim.

Saygılarımla.

BÂŞKAN — Sayın Eyidoğan, buyurun.

AKİF EYİDOĞAN (Zonguldak) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım, belediyelerin teşkilâtı yokken dahi şehirlerimizin ve kasabalarımızın suları vardır. Osmanlı İmparatorluğu zamanında vakıflar sistemiyle şehir ve kasabalarımızın ihtiyacı olan suları temin edilmmişti. O zamanki nüfuslarına göre İstanbul şehrinde Bizanstan devraldığımız bentlere ilâveten Fatih Sultan Mehmet'in vakfı olarak ve Kanuni Sultan Süleyman'ın vakfı olarak bentler kurulmuş ve şehre sular isale edilmiştir. İstanbul'un yani, Osmanlı payitahtının su ihtiyacı o zaman dahi Devlet eliyle idare edilmiştir. Ve Devlet Başkanının vakfı olarak bir âmme tesisi, bir âmme hizmeti halinde idare edilmiştir. Tanzimattan sonra bakın tam yüzüncü yılına geliyoruz, Sultan Abdülaziz'in Paris ve Londra'ya yaptığı seyahat sırasında, kalabalık bir heyetle seyahat ediyordu hükümdar, İstanbul Şehremini Muavini Hafız Kâmil Bey heyete dâhil ediyor. Protokol Dairesi bakıyor ki, gelen heyetin içerisinde İstanbul Belediyesinin de bir temsilcisi var; bir başkanvekili, bir yardımcısı var. Buna da ayrıca mahallî belediyece ve protokolunca bir

karsılama ve bir ağırlama şekli hazırlanıyor. O zaman da Paris'te Baron Hosman Paris Belediye Reisidir. Baron Hosman Kâmil Beyi sureti mahsusada belediyede kabul ediyor, belediye âzalarıyla beraber teklif ediyor, diyor ki, İstanbul şehrinin su ihtiyacı gayet önemli bir durum arz ediyormuş. Mevcut sular o günün nüfusuna yetmiyormuş, kurak olduğu zamanda çeşme başlarında sıkıntı çekiliyormuş. Buna karşı ne düşünüyorsunuz. Hafız Kâmil Bey diyor ki; bizim çeşmelerimiz gürül gürül akar, şadırvanlarımızda şöyle aptes alınır, şöyle namaz kılınır; ara sıra kurak falan olduğu zamanlarda da mektep çocuklarını alçacık tepelere yağmur duasına çıkarırlar Hosman bunu Osmanlı'nın bir nüktedanlığı olarak alıyor. Zaten sempatik bir zat. Güzel ya diyor, canım şu İstanbul'un şimalinde bir Terkos gölü varmış oradan şehre su isale edilmesini düşünüyor musunuz? Hafız Kâmil Beyin Terkos gölünün mevcudiyetinden dahi haberi yokmuş. Onun üzerine Osmanlı Hükümetine ve belediyesine Fransız sermayesiyle İstanbul şehrine Terkos gölünden su isale edilmesi için tekliflerde bulunuluyor. Tetkikat yapılıyor, müsabakalar oluyor. Bir Belçika'lı ve bir de padişahın başkâtabininin ortaklığı ile imtiyaz almıyor. İstanbul Terkos suyunun imtiyazı almıyor. Ve bu imtiyaz mekanizması içerisinde de Terkos suyu tesis ediliyor ve işletiliyor. Cumhuriyet devrine gelinceye kadar İstanbul suyunun belediyeleştirilmesi Cumhuriyet devrine nasip olmuştur. Ondan sonrada muhtelif tevsiatlar yapılmıştır. Ankara'da yine Devlet yardımı ile Ankara'nın suyu Elmadag'ından, Hanım Pınar'ından getirilmiştir. Ankara'nın kanalizasyonu dahi, hatırlarsanız, bundan 20 - 25 sene evvel Devlet eli ile yapılmış idi ve o zamanın parası ile 7 milyon liraya mal olmuştu ve tıpkı bunun gibi bir program gibi kanun getirilmişti. O tatbik edildi. Sordular kanunun müzakeresinde, mebus arkadaşlardan sorular oldu. Denildi ki, bu kanalizasyon tesis edilecek. Bunun için Ankara Belediyesini borçlandırmıyacağız. Canım, belediye kanununda belediye bir yere bir kanal veya lâgım yaparsa onun masrafına, o yolun iki tarafındakiler iştirak eder borçlandırılırlar. Hayır, burada o da olmayacaktır, dendi ve bu suretle Ankara kanalizasyonu tamamiyle Devlet masrafı ile yapıldı.

Şimdi bugün bizim İstanbul ve Ankara Belediyeleri asfalt yolların üzerindeki çamurla dâhi

mücadele etmeye mecali olmayan belediyeler halindedir. Bir kere Devletin, Hükümetin bir mahalli idare politikası olması lâzım. Ve bunu getirmesi lâzım. Mahallî idareleri malî bakımdan esaslı bir şekilde kuvvetlendirmeye ihtiyaç vardır, bu tedbirleri getirmeleri lâzımdır. Şimdi biz bugün 3 nü Koalisyon Hükümetinden bu yana sallana sallana gecikmiş ve bugün yumurta kapıya gelmiş durumda âcil bir ihtiyacın karşısında, o günden bugüne iyi işlenmemiş, iyi çalıştırılmamış, yani gerekçelerini okumaya ihtiyaç var, yok diye veya konuyor ya; okunsa hepinizin dikkatini çeker; 1965 sayımlarından evveline ait rakamlar muhtelif komisyonların gerekçelerinde olduğu gibi basma kalıp tekrar edilmiş. Yani gayet tembelkâri bir eser. Yani bir travay değil. Bu, bir travay değil, kusura bakmayın. Birçok emsali sabıkası da mevcud olduğu üzere katiyen eşitliği de bozmamak şartıyla İstanbul ve Ankara'nın isbu sularını bedava olarak yapalım. Bu bir nokta-i nazar. Devlet yapar, İstanbullulara ve Ankaralılara hedivem olsun. Efendim! der, yapar bunu. Bu bir fikirdir, bir kanaattir, bir meslektir, bir tutumdur. Borçlandırır. Öteki belediyeler sularını nasıl getiriyorlarsa, falan filân, bu da öyle olur. Bu da bir tutumdur. Şimdi efendim burada benim teshis ettiğim şu var : İstanbul ve Ankara ile: hani nüfusu elli binden yukarı, nüfusu yüz binden yukarı şehirlerin su ihtiyaçları deniyor bunların arasında esaslı sövle bir fark var. Bir şehrin civarında, uzağında veya yakınında kuvvetli bir kaynak veya bir pınar bulursunuz. Sanivedeki sarfiyatını ölçersiniz, o şehrin nüfusunu ölçersiniz, bilirsiniz, müstakbel şehrin su kadar zaman dâhilinde artacak nüfusunu hesaplırsınız, nüfus başına 250 metreküp su vermeve elverişli su su kaynakları var dersiniz, buna göre de o kaynaklardan buraya su getirirsiniz. Bu içme suyu isâle projesidir.

Bu belediye vazifesidir. Bu mevcut kanunlarımızda, göre Belediyeler Bankasının finanse edebileceği bir jetir, bir projedir. Bunu ihale yolu ile İmar ve İskân Bakanlığının tasdihi ile, evrakını şartnamesini tasdik eder, talihine ihale ederler, yaptırırlar, isâle ederler. Bu bir şehre içme suyu getirmek kavgıvetidir. Şimdi, İstanbul ve Ankara'ya verilen is bu değildir, bundan farklıdır. İstanbul'un Ankara'nın civarı

rında çok maksatlı barajlar yapılıyor. O barajların suyundan, bu şehirlere kullanma suyu, içme suyu, sanayi suyu veriliyor, fark bu. Elde bulunan para 890 000 000 lira. Bu 890 milyon liraya göre bir program kanunu getirmişler, dar zamanda. İyi de işlenmemiş. Nihayet, ancak Ankara ile İstanbul'un içme ve sanayi ve kullanma suyunu bu yoldan temin edecekler. Bilmiyorum. Arkadaşlardan meselâ İkinci Çubuk Barajına tesrif edenler var mı? İkinci Çubuk Barajı zaten yapılmış, baraj yapılmış, barajın arkasında göl teşekkül etmiş. Bu gölün suyunu nereye veriyorlar? Bu gölün suyunu bir boru ile Ankara'ya dahi isale etmiyorlar. Ne yapıyorlar? Çubuk çayının yatağına veriyorlar, yani bugün baraj çok yağmurlu mevsimlerde akan yağmurları biriktirmeye yapıyor.

Ne vakte? Vakti hacete, yani yağmurun suyunun az olduğunu veya tamamen kuraklığın hâkim olduğunu ve Birinci Çubuk Barajının yetersiz hale geldiği zamana kadar orada biriktiriyor suyu, saklıyor. Bu bir ambar, bir depo. Ne yapacak? Birinci Çubuk Barajı Ankara'ya taahhüde yetmez hale gelmeye başlamasıyla beraber İkinci Çubuk Barajının suyunu Çubuk Çayının yatağına verecek, o yataktan gelecek. Birinci Çubuk Barajına. O su dolacak ilkinde birikmiş olan su birinciye dolacak. Oradan da zaten şehiri taahhüde eden borular var, oraya verecek. Bugünkü vaziyet budur. Şimdi, bu proje ile yapmak istedikleri; hayır, yatağı öyle vermiyelir ve bunu kıştan, yaza su biriktirmeye mahsus olarak gelişir bir baraj halinde bırakmayıalım, bunu. İşte, bize mal olan inşaat masrafı ne? Şu... Bunun yüzde 85 ini Ankara şehrine 30 sene müddetle borçlandırarak bu barajın suyunu boru içine alalım, boru ile getirelim. İşte, tevfi havuzunu mu yapacağız, tasfiye mi yapacağız, klorize mi edeceğiz; malûm olan içme, kullanma ve sanayi suyu için şehri idare edelim demek isterler. İstanbul'u tesrif ederken gördüğümüz Kurtboğazi Barajı. O da suyunu toplamaya başlamış, göl teşekkül etmiştir, orada da bu yapılacak Kayag'ta Bayındır Barajı aynı şekilde yapılacak. Doğrusunu isterseniz Çubuk Barajı gibi Ankara'nın etrafında 50 km. lik daire içinde 17 tane baraj olacak daha suya başkalyalı henüz 390 milyon ile yapılmış veya bağlanmış 3 barajın % 35 - 60 masraflarını Ankara Belediyesine yük-

liyerek birer de boru ile şehir suyu isale etmeyi derpiş ediyor. Bu, ancak 1985 yılına kadar olan ihtiyacı derpiş ediyor. Ankara'nın ileri perspektifi için hazırlanan projeleri var. Sular idaresi neşretti, kitaplarını neşretti, arkadaşlarımız da görmüşlerdir. Ankara'nın etrafında ve çok maksatlı olarak içme, hem kullanma, hem sanayi suyunu sağlama, hem de taşkınları önlemeye yarayan 17 tane baraj olacak. Ankara'nın iklimi değişecek.

Şimdi, arzum odur ki, maksat güzel, iki büyük şehrimiz çok sıkışmış durumda. Yani ne kadar sıkışmış... Bunu yapmazsak arkadaşlar bulasıcı hastalıklar baş gösterecek, çoluk - çocuk çamurlu mikropu pis sularla perişan olacak raddeye gelmiştir. Bu tehlike çanı çalmaktadır. Bunu önlememiz için bir kanun getirmemiz lâzım. Şimdi, bizim Bütçe ve Plân Komisyonu, Mali ve İktisadi İşler Komisyonundan farklı olarak ve Meclisin getirdiği metinden de farklı olarak bu gelen kanunun esprisine nüfuz etmiş. Diyor ki, beledi mahiyette gelecek su ile, böyle barajlar yaparak Su İşlerinin vazifesine dâhil baraj yolu ile gelecek suyun esprisi başkadır. Elimizde 390 milyonluk bir provizyon var, bununla ancak iki şehrin su ihtiyacını bugün idare ediyoruz. Esasen 3 bin nüfuslu kasabaya kadar ve bütün köylerin zaten sularını DSI yapar. Bir kanun daha getirirsiniz, bütün Türkiye'nin şehir ve kasabalarının sularını DSI yapar dersiniz; olur. Bunlar olmaz şeyler değil. Fakat konsekan olmak lâzım. İyi bir plâna, programa bağlamak lâzım. Yumurta kapağı geldiği zaman çirpiştirilmiş bir kanunla karşımıza çıkmamak lâzım. Dört başı mamur, etraflı, daha uzun vâdeli, faizsiz değil meselâ % 1 gibi ufak bir faizli borçlandırma yolu ile ve yine finansman müessesemiz olan İller Bankasını bu işe tavassut ettirmek yoluyla pekâlâ bütün şehirlerimizin ihtiyacını kapsıyacak bir kanun getirilebilir. Bundan 25 sene evvel, 1948 de filân, İller Bankasının fon teşkiline dair Kanunu getirdik. Demek ki, o fon; hem haritalar için, hem içme suları için, hem elektrik içindir. Yetmiyor. Bu işe İller Bankasından daha geniş ölçüde ve daha maddede uygun bir fon kurulabilir. Bu, bir noktai nazardır. Binaenaleyh buna dair bir kanun getirilebilir. Meselâ benim gönlüm isterdi ki, 392 milyon dâhil Sayın Ekrem Bey arkadaşımın dediği İstanbul'un ihtiyacı, hakikaten öyle 3 - 4

milyonla bitecek iş değildir. Burada gösterilen miktar Alibey Barajının masrafının İstanbul şehrine yüklenmesini tazammun eden miktardır yani. Öbür tarafta Terkos Gölünün terfi var, Terkos Gölü Kumul göllerinin o şekilde tekevün etmiş bir göldür ki, tabii olarak Karadenizin suyunu ahr, filitre eder, Karadenizin tuzlu suyunu terkos olarak 9 sertlik derecesinde tatlı su haline kalbeder. Bunun bitiği yok. Bu Terkos Gölünün alttan kaynakları denizden terfi edilmiş, denizden tabii tasfiye ile gelmiş tuzlu suyunun tathı suya çevrilmesi yoluyla gelmiş bir su olduğu için bu Terkos Gölünün batacağı, kuruyacağı, kesileceği, tükeneceği yok. Böyle bir şey yok. Ne yapacaksınız? Tuzlu suyun tathı su haline inkilâbetmesi kapasitesi, gölün bugünkü hacmi ne ise bunu hesaplamışlar, 1 - 1,20 metre kadar yükseltelim demişler. İki taraftan daha fazla tathı suyu biriktirerek biraz daha kapasiteyi artıralım, demişler. Bu dahi bir şeydir. Şimdi gönül ister ki, buraya tahsis edeceğimiz paralar bir Devlet Su İşlerinin kendi yaptırdığı barajın masrafını yüklemesin. Yüklemesin, fakara belediyelere yüklemesin. Nasıl olsa yapıyor. 1 no'lu Çubuk Barajı nasıl yapıldı? Ankara şehri üzerine bir şey mi yüklendi?

Yani diğerlerinden eşitlik mi? Yok efendim, o da çok masraflı. O da Ankara'nın iklimini değiştirdi, o da sulamaya doğru gitti. Onun için ya tamamen kantrandü halinde bunu vermeli, Devletin bir âmme hizmeti olarak yapılmalı, yahut bütün belediyeler için eşitlik ve ilerde gelecek proje için de devamlılık temini matlap olursa, o vakit ona göre iller Bankasında bir fon teşkili suretiyle % 1 faizli 50 yıl müddet için, nihayet bütün bunların bu yatırımların amortismanı, da, rambursmanı da küb, metre küb, suyu istihlak edenin verdiği ücrete binecek ve müstehlike yüklenecek. Sanayi suyu ise, sanayi maliyetini ona getirecek, biz bunu zaten yapıyoruz; ufak tefek kasabalarda meselâ Karadeniz Ereğlisi kasabasında Demir - Çelik sanayinin ihtiyacı olan sınavı suyunu Gültüç Irmağı üzerinde baraj yaptılar, oradan aldılar. Kim yaptı barajı? Devlet Su İşleri yaptı. Kim verdi parayı? Demir - Çelik Endüstrisi verdi. Ereğli Demir ve Çelik Sanayii kuruldu, çok pahalı kuruldu, şu oldu bu oldu ama Ereğlide yalnız Demir - Çelik Sanayii kurulmadı, Şimendifer de yapıldı, liman da yapıldı, rıhtımda yapıldı, men-

direk de yapıldı, hava meydanı da yapıldı, barajda yapıldı ereğlide. Bugün Ereğli 17 - 13 bin nüfuslu bir şehirdir. Bunu yapmak için elimizde kanunlar yok, değil ki, Var. Zaten yapıyoruz. Aynı şekilde yapılır. İhtiyacı olan kasabaya aynı şekilde gerek DSİ nin kanunları, gerekse orada kurulacak sanayi ihtiyacına tekabül eden kanunlar neyi derpiş ediyorsa onların hükmünü yerine getirir.

Gelelim Kars'a, arkadaşımın bahsettiği noktaya; Kars'a, o hakikaten falso, arkadaşlar. Kars'a 1937 - 1938 sularında bel miktarda olan kaynaklarından beş kaynak tahsis ederek, bir derece sertlik derecesi olan, yani Viyana'ya öyle gelir su, 21,5 kilometreden suyu o zaman getirttik bundan 37 sene evvel. Şimdi daha orada 20 kaynak var. Benden sonra, benim beş kaynaktan sonra iki kaynağı daha bağlamışlar. İhtiyacolmuş, kaptajlarını yapmışlar, bağlamışlar. Aynı isâle hattından gelmiş. Bugün ne yapılacak? Geriye 18 kaynak var. O 18 kaynağın yine kaptajlarını yaparsınız, aynı isale hattı taşırta taşır, taşmazsa bir isale hattı daha çekersiniz. Şimdi bu canım suya Kars çayının sertlik derecesi 25 olan suyunu karıştırıp da içmesuyu yapılır mı? Cünah değil mi? Bereket versin olmamış da, bereket versin derivasyona ihtiyaç görülüşte, o yatağı şimdi boş bırakacaklarımda açılan Kesonların da parası hepa olmuş. Feda olsun efendim. Ötekinin borcu üzerine bu da günah değil mi? Evet. Bu da günah, o da günah. Mesele şu ki; ilerde tahakkuk edecek ihtiyaç ne? Arkadaşlar, Hükümet ileriye görmektir. İleriye görüyorsun, görünüyor, tehlikenin, ihtiyacın, müzayakanın üzerine tıpış tıpış teşrif ediyorsun, tam kapısına geldiğin zaman işte böyle işlenmemiş, olgunlaşmamış kanun getiriyorsun. Arkadaşlar kabul etmeye mecburuz, beyaz oyumuzu vereceğiz. Feda olsun, hayırlı olsun, şifalı olsun, helâl olsun. Vereceğiz. Ama getirenlere de ne diyeyim yani iyi çalışmadıkları için biraz daha dikkatli olmalarını rica edeceğim. Cümleye arzu hürmet ederim, çok teşekkür ederim, beni dinlemek lütfunda bulunduğunuz için. (Alkışlar).

BAŞKAN — Sayın Ekrem Özden, Sayın Yiğit Köker ayrı ayrı İstanbul ve Ankara senatörleri yeterlik önermeleri vermişlerdir. (Kendileri konuştu sesleri) Sayın Ağanoğlu, Sayın

Hazer, Sayın Arıburun, Sayın Batur da söz almışlardır. Ayrıca da Komisyon söz istemektedir. Yeterlik önergelerini okutup oylarınıza arz edeyim kabul edilirse Komisyona ve sırada bulunan bir sayın üye olarak Sayın Ağanoğluna söz vereceğim. Kabul edilmezse devam edeceğiz. Evvelâ okutacağım. Önerge kabul edilirse Komisyona ve ondan sonra sırada bulunan Sayın Ağanoğlu'na söz vereceğim. Kabul edilmezse sıraya göre devam edeceğim. Önergeleri okutuyorum.

Başkanlığa

Mevzu kâfi miktarda aydınlanmıştır. Müzakerenin kifayetine arz ve teklif ederim.

Ankara
Yiğit Köker

BAŞKAN — Yeterlik önergesinin aleyhinde Sayın Batur buyurunuz.

SUPHİ BATUR (Sinop) — Muhterem arkadaşlar, mühim bir kanun müzakere edildiği anda bilhassa o kanun hakkında konuşmasını bitiren arkadaşlar evvelâ bir takrir hazırlıyorlar, Riyaset Divanına veriyorlar. Ondan sonra da reye iştirak ediyorlar, konuşmıyanlar, imkânı yok konuşamıyor. Köker arkadaşım konuşmadılar, ama Ekrem arkadaşım konuştu, İstanbul'un su ihtiyacını savundular ve ondan sonra da kifayeti müzakere takririni verdiler. Şimdi arkadaşlar,

EKREM ÖZDEN (İstanbul) — Takririmi geri alıyorum, artık bana birşey söyleyemezsin.

SUPHİ BATUR (Devamlı) — Öteki arkadaşım da geri alırsa inerin aşağıya. (Gülüşmeler).

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Ben de geri alıyorum.

BAŞKAN — Sayın Köker de geri almıştır. Yeterlik önergesi geri alındığına göre sayın Ağanoğlu, buyurunuz.

SUPHİ BATUR (Sinop) — Teşekkür ederim. Arkadaşlara, Allah razı olsun.

ALİ ŞAKİR AĞANOĞLU (Trabzon) — Sayın Başkan, sayın senatörler, şehirlerimizin, kasabalarımızın ve köylerimizin su ihtiyacını karşılamak bir âmme hizmetidir ve âmme hizmetlerinin en başında gelenidir. Gelmiş geçmiş Hükümetlerimiz bu mevzuulara, kasabalarda, şehirlerde, zamanın imkânlarına göre, önemle eğilmiştir.

plânlı devreye girdikten sonra da plânlarda ve yıllık tatbikat programlarında su konusunda en geniş ölçüde yer verilmektedir. Yalnız bir hususu önemle ayırmıya mecburuz. Üçbinden fazla nüfusu olan yani belediye teşkilâtı bulunan kasabalar, kazalar, kaza merkezleri ve şehirlerde bu âmme hizmeti bir karşılıkla yapılır, bir ücretle yapılır. Belediyeler suyu satacakları Türkiye'de plânlı kalkınma devresine girdikten sonra köy sularına büyük önem vermiş olarak, bugün Köy İşleri Bakanlığı teşkilâtında Yol Su Elektrik dairesi vardır. Programlarda yıllık programlarda ve plânlarda köylerimizin âcil su ihtiyaçları karşılıksız olarak, bir Devlet vazifesi olarak önemle yürütülmektedir. Belediye teşkilâtı olan yerlerde ise iller Bankasının malî imkânlarından, teknik imkânlarından faydalanılarak birer birer kasabalarımızın suyu yapılmaktadır. Belediye teşkilâtı olan yerlerde bu bir hesaba müsteniden mali yatırımdır. Muayyen devreler içerisinde amortismanı düşünülen; kısmen vatandaşa hizmet, fakat kısmen belediyeye varidat düşünülerek suyun satış fiyatı tesbit edilir. Son 30 - 35 yıl içinde Türkiye'de birçok şehirler büyümüştür. Elbette İstanbul'dan, Ankara'dan başka da büyük şehirlerimiz var. Sanayileşen, nüfusu yıldan yıla artan şehirlerimiz var. İzmir, Bursa, Eskişehir, Kayseri, Konya, Adana, Sivas, Erzurum, Diyarbakır, kendi ölçülerinde, sanayileşen nüfusları artan şehirlerdir. Bu şehirlerimiz ve daha bunlar gibi bir çok şehirlerimizin de su ihtiyaçları vardır. Ama belediyelerin teknik imkânı ile, malî imkânı ile bunlara destek olan iller Bankasının teknik ve malî imkânları ile bu şehirlerimizin su ihtiyaçları karşılanmış, karşılanmakta veya zaman zaman tevsi edilerek yeni ihtiyaçlara cevap verilmektedir. Halbuki iki büyük şehrimizi, İstanbul ve Ankara özellikleri dolayısıyla kendi belediyelerin imkânları bu büyük ihtiyacı karşılayamamaktadır. Ankara Cumhuriyet devrinde Hükümet merkezi olarak yıldan yıla nüfusu süratle artmıştır. Bir çok müesseseler bu şehir etrafında toplanmıştır. Öğretim müesseseleri, sağlık müesseseleri, bir takım sanayi bu şehrin etrafında toplanmıştır. Belediyenin imkânları ile bu büyük şehrin bugün ve gelecek 15 yıllık devre için su ihtiyacını karşılaması mümkün değildir. İstanbul büyük şehrimiz, nüfusu süratle artıyor, ihtiyaçları mütemediyen artıyor, ihtiyacını belediye kendi imkânları ile karşılayamıyor.

İstanbul'un su ihtiyacına Devletin ilgi göstermesi bir adaletsizlik değildir. Bir sosyal muvazenesizlik değildir. İstanbul şehri ve çevresi Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti bütçesinin yarı varidatını verir Yüce Heyetinize tetkik buyurulmakta olan kanun tasarısı belediyelerinin ve onlara yardım edebilecek İller Bankasının malî ve teknik imkânları ile bu iki büyük şehrin su ihtiyaçlarının karşılanmasına imkân olmadığı gerçeği karşısında bu önemli işi DSİ'ye, Enerji Bakanlığına bağlı DSİ'ye devretmeyi tensip ediyor ve ben bu dairede 15 - 20 yıllık bir devre içerisinde yine yıllık programlara alınacak ölçülerde taahhütlere girilerek bu büyük su işlerini yerine getirecektir. Ama bunu köylerimizde yaptığımız gibi ücretsiz yapmayacak belediyelerin su satmak suretiyle temin edecek varidatı yapacağı bu büyük hizmete karşılık DSİ'ye devredecektir. Binaenaleyh bir hesaba müstenit olarak kanuna konmuş rakamlar bir hesaba müstenit olarak konmuştur. Ve yapılacak hizmet bir nev'i yatırımdır. Vatandaş kullanacağı suyun karşılığını ödeyecektir Toplanacak para bu yatırımı bir zaman ölçüsü içerisinde bir nevi amorti edecektir.

Burada sosyal adaletsizlik mevzu bahis değildir Kanun iki büyük şehrimizin çokta gecikmiş âcil ihtiyaçlarına biran evvel cevap vermek için bir çalışmayı öngörmektedir. Tasvip buyurmanızı saygılarımla arz ederim.

BÜTÇE VE PLÂN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ
OSMAN SALİHOĞLU (Sakarya) — Komisyon sözcüsü olarak söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Salihoglu daha 5 - 6 kişi vardır, bekliyemezsiniz en sonunda konuşsanız.

BÜTÇE VE PLÂN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ
OSMAN SALİHOĞLU (Sakarya) — Belki konuşmamdan sonra pek çok arkadaşım konuşmalarından sarfınazar ederler.

BAŞKAN — Buyurun komisyon adına sözcü Sayın Salihoglu.

BÜTÇE VE PLÂN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ
OSMAN SALİHOĞLU (Sakarya) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım, elimizdeki tasarı Ankara ve İstanbul şehirlerine içme suyu temini maksadıyla getirilmiştir. Çeşitli konuşmacı arkadaşlarım bâzı hususlara değindikler. Fakat şimdi vereceğim izahattan sonra tahmin ederim ki bu noktalar çözülecektir. Muhterem arkadaşlarım evvelâ Sayın Ekrem Özden arkadaşım bu 890 milyon lira ile nasıl hallerdir, bu rakam nasıl bulunmuştur dediler ve takribî bir şeydir. Katıyen bununla çözülemez diye iddia ettiler. Arkadaşlar bu Master Plânda bir hesap neticesinde çıkmıştır. Keşfe, müstenit bir rakamdır. 1958 e kadar İstanbul ve Ankara şehirlerinin içme suyu tazyiki şu rakam içinde ve bu kanunun maddeleri ile çözüleceği şekilde hesaplanmıştır. Bir hesapsız, global bir rakam kondu iddiası gayrivârittir. Birçok arkadaşlarım İstanbul ve Ankara'ya özel bir muamele yapıyor, bunu bütün Türkiye'deki vilâyetlerimize tatbik ve teşmil edelim şeklinde de iddiada bulundular. Arkadaşlarım, Türkiye'deki, bırakın vilâyetleri, köylerimize kadar içme sularının yapılması vâzı kanunlarda mevcuttur. Köylerimize su tesisleri su yapılmıyor mu ki, biz kasabaların içme suyunun dahi sanki DSİ'ye yüklettiği zaman, bütün hepsini onun üzerine koyduğumuz zaman daha seri ve süratli yapılacağı şeklinde bir düşünce bize nereden ilham oluyor? Bunlar bölünmüştür. Köy içme suları Köy İşleri Bakanlığına verilmiştir. Ona mevduttur. Üç bin nüfusa kadar olan kasabalar da bunun içine dâhildir. Üç bin nüfus ile yüz bin nüfusa kadar olan şehirler de hepimizin billiği gibi, İller Bankası tarafından yürütülmektedir. İstanbul ve Ankara'nın özelliği hepimizce malûmdur. Sonra bunun böyle diğer şehirlerle mukayesesini de şahsan mantığım almıyor. Esas olan insan unsuru nüfus meselesi olduğuna göre, İstanbul'un da, Ankara'nın da müsaade edin bir özelliğini kabul etmek lâzımdır.

Muhterem arkadaşlarım, bizim komisyonda bu kanun tasarısı üzerinde bütün komisyondaki arkadaşlarım gayet titizlikle, ciddiyetle eğilmiş ve tetkik etmişlerdir. 4 yıl Meclise şurada, burada durmuşsa komisyonumuzla bunun bir günâ alâkası yoktur. Tetkikatımızda yalnız Meclisten gelen bir madde üzerinde 10 neu maddeyi değiştirmeyi lüzumlu gördük. Çünkü Hükümet tasarısı olarak gelen kısım, Meclisten ilâve edilen kısım birbirine uymuyordu. Kalı ki bu yüz binden yukarı olan şehirlerden eğer Hükümet yapmasını tekeffül ettiği, almak istedikleri varsa, zaten bunları ayrıca yine bir kanun ile geçirmesi mümkündür, kanatine varlık. İstanbul ve Ankara'nın her şekilde özelliğini lütfen politikanın dışında kalarak kabul

etmek zorunda ve mecburiyetindeyiz. Devlet Su İşleri ile belediyeler arasında, İstanbul ve Ankara belediyeleri arasındaki protokolü zaten diğer belediyelere yaptırılmaz - Çünkü mali güçleri bununla bağdaşacak vaziyette değildir. Tekrar ediyorum 890 000 000 lira Master Planlara göre, teknik hesaplar neticesinde bulunmuştur. Ve bununla birinci etap dediğimiz 1985 e kadar Ankara, İstanbul'un içme suyu mevzuu halledilecek şekilde hesaplanmıştır. Lütfen bunu daha gecirtirmeden kanuna iltifat buyurun, oylarınızı kullanın ve bu iki büyük şehri bu deritten kurtaralım. Saygılarımla efendim.

BAŞKAN — Sayın Hazer.

MEHMET HAZER (Kars) — Muhterem arkadaşlar, bu kanun üzerinde konuşmaya başlamadan bu iki belediyenin su ihtiyacının had bir safhaya geldiğini kaydetmiştim. Sayın arkadaşlarımız öztükreğine bizim çok geride bıraktığımız bir üslup ve metotla, işte kendi gruplarından geçmiş, kendi zamanlarından gelmiş geyin aleyhinde nasıl konuşuyorlar diyorlar. Evvelâ partiler bir kışla olmadığını bilmek lazımdır. Sonra İstanbul'a, Ankara'ya veya ihtiyaç içinde bulunan diğer kasaba ve şehirlere su getirilmesinin aleyhinde bulunmadık. Ve hiçbir arkadaşımız da bu maksadı faydasız ifade etmedi. Binaenaleyh, gruptan geçmiş geçmemiş gibi iddialar mânasız, mücerret ve modası geçmiş iddialardır. Benim üzerinde durduğum noktaları sayın komisyon başkanı da cevaplandırmadı. Kanun iyi bir maksat için getirilmiş, fakat bu maksada uygun bir organizasyon kurmamıştır. Geçici bir maksatla şurasına burasına eklenmiş bazı maddelerle tanzim olunmuştur. Bu kadar büyük bir hizmeti yeterli bir organizasyon eli ile yürütmedikçe hem maksada geç varılacak, hem de ihtilâflar olacaktır. Bunu evvelki konuşmamda maddeler, misaller vererek arz ettim, tekrar etmiyeceğim. Maksat iyidir, lüzumludur. Geç te kalınmıştır. Ama böyle bir kanunla bu ihtiyaç giderilemeyecektir. Belediye ile Su İşleri arasındaki ihtilâf Köy İşleri çok maksatlı baraj yapıyor, bu barajı şimdi belediyeye yüklüyor, masrafın büyük bir kısmını. Belediyelerden bu parayı taksitle alacak. Belediyeler bu taksidi vermediği zaman ne yapacak? Arz ettim; mevcut kanunlar, bugüne kadar devam edegelen tatbikat bu bedelleri

belediyelerden tahsil etmek mümkün değildir. Ondan sonra teşmil edilmesi lâzımgelen ele geçmiş büyük bir fırsatla daha da ihtiyaçları bir araya getirmek lâzım gelirken yine bir taraftan koparıp gitmektedir bu kanun, bu esaslar itibarı ile bu kanunun aleyhindeyim. Yoksa belediyelere su gelmesi, İstanbul Belediyesi, Ankara Belediyesi, büyük şehir, küçük şehir, hepsinin suya ihtiyacı var. Meselâ Ankara'da yapılan barajların hepsi bu kanunun sevkinden çok evvel başlamış, projeleri daha evvel hazırlanmış, hedefleri daha evvel çizilmiş, o kadar büyük masraflarla yapılacak bir hizmeti geçici organizasyonla ihtilâflı bir halde bırakmak faydalı olmayacaktır. Bunu arz ettim, bu hususta tatmin edici bir cevap ta alamadım. Yine tekrar ediyorum, komisyon bu esaslar dâhilinde kanunu bir kere daha müzakere etmesi faydalı olacaktır. Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın Arıburun.

TEKİN ARIBURUN (İstanbul) — Sayın arkadaşlarım, en küçük bir toplulukta bile suyun ehemmiyetli olduğu hepimizce malûmdur. Gönül isterdi ki İstanbul ve Ankara'nın su meselesinin halline Devletin güçlü eli uzanırken köylerimizde, kasabalarımızda her taraftaki su ihtiyaçları su yine en kısa zamanda tanzim edilmiş, halledilmiş olsun. Ben İstanbul senatörü bulunmam sıfatı ile Devletin İstanbul şehrine ve Ankara şehrine göstermiş olduğu bu ilgiyi ancak teşekkürle ve minnetle karşılarım. Esasen geçmiş asırların tarihinde de bilhassa İstanbul'da su meselesi gayet bol denecek hatâ nümüne teşkil edecek kadar Avrupa memleketlerine, Avrupa başkentlerine nümüne olacak kadar iyi bir tarzda halledilmiş ve sitayişle bahsetmekte bulunulmuştur. Fakat son devirlerde biz ancak bu tarzdaki medeni yaşama şartlarını ihmal ede ede gayet garip bir duruma ve şikayetimiz bir duruma düşmüş olduk. Şimdi bunun halledilmesi yolunda büyük bir adım atıldığını görmekte hepimiz bahtiyar olacağız. Bu gibi büyük meselelerde ve barajlarda, çok paralar istiyen projelerde İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirlerimizi göz önünde bulundururken, nüfusu kısa zamanda bir kaç misli, bir sene içinde bir kaç misli artmakta olan şehirlerde mikyaslarımızı nedense biraz rijit ve dar tutar gibi bulunmaktayız. Yaptı-

ğımız kanunlarda benden evvelki, bâzı kanunlarda da dikkatimizi çekti. Bir kanun yapıhrken, büyük projeleri hallederken, büyük meseleleri hallederken ancak çok çerçeveli durumlar içerisine kendi kendimizi sokmak temayülünde bulunuyoruz. Bu çok mahzurludur, ikide birde tadil kanunları getirilmesini mu-cibolmaktadır ve karışıklıklara da sebebiyet verecektir ve vermektedir. Bu kanunda da dik-katimizi çeken bir husus meselâ, sırası geldiği zaman yine arz edeceğim, 1 nci ve 2 nci mad-delerde bâzı rakamlar konmuş ve meselâ içme, kullanma ve endüstri suyunu temin meselesin-de Ankara için şu kadar milyon, 350 milyon ve İstanbul için 540 milyon ve belediyelere de geçtiği zaman da 170 milyon, 190 milyon gibi kati rakamları koymuş ve geçemez denmiştir. Böyle başlangıçta mahdut bir projenin olduğu dahi belli edilmeyen bir hâdisede bu kadar bü-yük şeyi kavrayan, kapsıyan bir kanunda bu tarzda kesin rakamlarla, geçemez gibi kesin tâ-birler kullanılmasını mahzurlu görüyorum. Komisyona ve bilhassa Hükümetin de dikkatine arz ederim. Bu, mesele eğer yumuşak bir tarzda tashih edilirse veyahut da izah edilirse bu tak-dirdirde bu plâna zannediyorum, hepimizin, bil-hassa İstanbul'luların ve Ankara'luların Dev-lete, millete ve hepimizin teşekkür ve minnet-ten gayrı hiçbir şey diyeceği kalmaz.

Hepinizi saygı ile selâmlarım.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, bu arada bir önerge verilmiştir. Beliren fikirler muvacehesinde tasarının bir defa daha tetkik edilmek üzere komisyona iadesini talebederim demektedir, Sayın Şeref Kayalar. Sayın Şeref Kayalar beliren fikirler muvacehesinde tasarının komisyona iadesini istemektedirler. Şim-

di.. Şimdi, Sayın Türkmen, Batur, Okyayuz, Hidayet Aydenir ve Sayın İsa Bingöl de söz istemişlerdir. Eğer bu önerge kabul edilir, ta-sarı komisyona giderse komisyondan geldikten sonra ilk söz kıymetli arkadaşlarımız Sayın Türkmen ve Batur gibi sıra ile gidecektir. Ka-bul edilmezse görüşmelere devam edeceğiz.

BÜTÇE VE PLÂN KOMİSYONU BAŞKA-NI LÜTFİ TOKOĞLU (Kocaeli) — Muhterem Başkan, önergeyi oya vaz'etmek için bir sebep yoktur. Müsaade ederseniz mademki, bu mev-zuda fikirler ihtilâf haline gelmiştir. Komis-yon, müsaade ederseniz, tasarımı, geri alıyor. Bu husustaki fikirler muvacehesinde geri alı-yoruz.

BAŞKAN — Komisyon her zaman alabilir, hakkını kullanmak durumundadır.

Muhterem arkadaşlarım, gündemimizde kısa bir kanun vardır. Kesin hesaptır. Bunu bitire-lim.

2. — *Devlet Orman İşletmeleri ve kereste fabrikalarının 1960, 1961, 1962 ve 1963 yılları bîlânçolarının onanmasına dair kanun teklifinin Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cum-huriyet Senatosu Bütçe Plân Komisyonu raporu (Millet Meclisi 3/415); Cumhuriyet Senatosu 2/232) (S. Sayısı : 1070)*

BAŞKAN — Bütçe Komisyonu burada. Hü-kümet adına ilgili Bakan? Yok. Bu sebeple ilgili Bakan bulunmadığı için bir sonraki bir-leşime bırakıyorum.

Gündemde görüşülecek başka bir şey kal-madığından 11 Ocak 1968 Perşembe günü saat 15,00 te toplanmak üzere birleşime son ve-riyorum.

Kapanma saati : 17,20

B) YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI

1. — *Cumhuriyet Senatosu Üyesi Mehmet Özgüneş'in, Kayseri Adalet binasına dair so-rusu ve Adalet Bakanı Hasan Dincer'in yazılı cevabı. (7/408)*

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına
Aşağıdaki soruların Adalet Bakanı tarafın-dan yazılı olarak cevaplandırılmasını saygı ile rica ederim.
Mehmet Özgüneş

Soru : 1

Kayseri Adalet binası yeterli midir? Adalet hizmetleri için bu binadan başka binalar kiralanmakta mıdır? Kiralanmakta ise yılda ne kadar kira ödenmektedir?

Soru : 2

Kayseri'de yeterli bir adalet binası ne zaman yaptırılacaktır?

T. C.

Adalet Bakanlığı 29 . 12 . 1967

C. ve T. Ev. Gn.

Müdürlüğü

Sayı : 50505

Ks. 6

Cumhuriyet Senatosu Genel Sekreterliğine

İlgi : 23 . 12 . 1967 gün ve Kanunlar Müdürlüğü 8777/6169 sayılı yazınız K.

Cumhuriyet Senatosu Üyesi Sayın Mehmet Özgüneş'in Kayseri Adalet binasına dair yazılı soru önergesine cevabımı arz ediyorum. Kayseri Adalet binası yeterli olmayıp Hazineye aittir. Hukuk mahkemeleri ile İcra daireleri için senelik 55 000 lira icarla başka bir bina kiralanmıştır.

Bu yerde yeni bir adalet binasının inşası 2 nci 5 Yıllık Kalkınma Plânına alınmış olup ödenek sağlandığı takdirde 1969 yılında inşaat başlanabilecektir.

Bilgi edinilmesini arz ederim.

Hasan Dincer

Adalet Bakanı

2. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Mucip Ataklı'nın, kaçak eşya getiren havacı subaylara dair Millî Savunma, Gümrük ve Tekel Bakanlarından sorusu ve Millî Savunma Bakanı Ahmet Topaloğlu'nun yazılı cevabı. (7/399)

15 . 12 . 1967

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın Millî Savunma ve Gümrük ve Tekel Bakanları tarafından yazılı olarak cevaplandırılması hususunda gereğinin yapılmasını arz ederim.

Mucip Ataklı

Cumhuriyet Senatosu

Tabii Üyesi

6 Aralık 1967 tarihli Yeni Gazetede «Kaçak eşya getiren dokuz havacı subay tevkif edildi»

7 Aralık 1967 tarihli Adalet Gazetesinde, askerî kurye vazifesi ile yurda gelirken, kaçaklık yapan hava subayları Esenboğa'da yakalandı, başlıkları ile verilen haberlerin bugüne kadar tekbizbedilmemiş olduğuna göre olayın vukuunu kabul etmek gerekir.

Bu durum karşısında :

1. Eti - 38 - c - 130 tayyaresi, hangi maksatla, ne zaman, hangi Avrupa memleketine gitmiş ve hangi tarihte yurda dönmüştür?

2. Tayyarede kaçak eşya olduğu ihbarı nereden ve hangi makama yapılmıştır?

3. İhbarı alan makam, ilgili gümrük teşkilâtını haberdar etmiş midir?

4. Tayyareyi karşılamaya gelen nakil araçları nelerdir ve bunlar nereye kadar girmişlerdir?

5. Tayyare içerisinde ele geçirilen kaçak eşyalar nelerdir? Ve bunların piyasa değeri nedir?

6. Mürettebatın ve yolcuların dış seyahat yollukları mahdut ve belli olduğuna göre bu kadar çok ve çeşitli eşya ve malzemenin satın alınması için dövizlerin nasıl temin edildiği hususu araştırılmakta mıdır?

7. Çok kısa bir süre için vazifeli bulunan tayyare ve ekibinin, bu kısa süre içerisinde bu kadar malzemeyi ambalajlı olarak temin etmesi mümkün görülmemektedir.

Bu gerçek karşısında, kaçakçılığın icte ve dışta çalışan ekiplerle ilgili olması ihtimali vardır.

Bu hususta gerekli araştırma ve soruşturma yapılmakta mıdır?

8. Olavin üzerinden bir aya yakın bir zaman geçtiği halde ne gibi bir kanuni işlem yapılmıştır ve durum sivil mahkemeye intikal ettirilmiş midir?

Mucip Ataklı

T. C.

M. S. B.

30 . 12 . 1967

Müsteşarlık Karargâhu

Ankara

Ad : 1937 - 7330 - 5

Konu : Yazılı soru cevabı Hk.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

İlgi : Cumhuriyet Senatosu Genel Sekreterlik ifadeli 19 . 12 . 1967 gün Kanunlar Md. 8759 - 6140 sayılı yazısı.

Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Mucip Ataklı tarafından Bakanlığımıza yöneltmiş olduğu 15 . 12 . 1967 tarihli yazılı soruya verilen yazılı cevap ilişikte sunulmuştur.

Bilgi ve gereğine müsaadelerinizi arz ederim.

Ahmet Topaloğlu
Millî Savunma Bakanı

30 . 12 . 1967

Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Sayın Mucip Ataklı'nın 15 Aralık 1967 tarihli yazılı sorusuna yazılı cevaptır

Hava Kuvvetleri Komutanına yapılan yazılı ihbara müsteniden :

Yurdu 14 Kasım 1967 günü terkederek 17 Kasım 1967 tarihinde Almanya'dan gelerek doğrudan Esenboğa Alanına inen 188 numaralı C-130 nakliye uçağı, Hava Kuvvetleri Komutanının emriyle askerî bir kurul marifetiyle muayene ve kontrolden geçirilmiş, Manifesto dışı bırakılmış ve gümrüğe deklare edilmemiş eşyalar görülerek kaçak sayılmak suretiyle kurul ve gümrük memurları işbirliğiyle gümrükte muhafaza altına alınmıştır.

Aynı gün kuvvet komutanının emriyle olaya Askerî Savcılık el koymuş suçlu görülenler tevkif edilmişlerdir.

Olay derinliğine tahkik edilmekte olup işin Askerî Adalete intikal etmiş olmasından başkaca bilgi verilmesinin mümkün olmadığına bilginizi rica ederim.

Ahmet Topaloğlu
Millî Savunma Bakanı

3. — Cumhuriyet Senatosu Denizli Üyesi Hüseyin Atmaca'nın, bir şirketin Sümerbankla olan münasebetlerine dair yazılı sorusu ve Sanayi Bakanı Mehmet Turgut'un cevabı (7/367)

2 . 10 . 1967

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Aşağıdaki yazılı sorunun Sanayi Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Denizli Senatörü
Hüseyin Atmaca

Not : Cevapla ilgili I ve II sayılı cetvel ile (2)aded halı imal taahhütnamesi soru sahibine gönderilmiştir.

1. Isparta'daki Terakki Kolektif Şirketi ortakları kimlerdir?

2. Şubat 1965 tarihinden bu yana Sümerbank'tan bu şirkete ne miktar iplik verilmiştir? Tutarı kaç liradır? Yıllar itibariyle gösterilmesi.

3. 2 500 lira teminat mukabili 200 bin lira civarında iplik aldıkları doğrumudur?

4. Bu konudaki yönetmeliğe göre teminatın % 25 den fazlası için iplik verilmesi mümkün müdür?

5. Aynı tarihte Terakki Kolektif Şirketi Sümerbank'a ne miktar halı teslim etmiştir?

6. Yönetmeliğe göre Sümerbank'ın verdiği iplik mukabilinden fazla halı teslim alınması mümkün müdür, mümkünse buna bir başka örnek verilebilir mi?

7. Sümerbank kaç kilo iplik mukabili 1 metre kare almaktadır?

8. Terakki Şirketinden başka hangi şahıs ve şirketler Sümerbank'tan ne miktar iplik almış ve ne teminat göstermişlerdir Sümerbank'a teslim ettikleri halı miktarı nedir?

9. Bu konudaki yönetmelikten bir aded yazılı soruma eklenilmesini rica ederim.

Cumhuriyet Senatosu Denizli Üyesi Hüseyin Atmaca'nın, «Isparta'daki Terakki Kolektif Şirketi» hakkındaki yazılı soru önergesine Sanayi Bakanlığı cevabıdır :

Soru 1. — Isparta'daki «Terakki Kolektif Şirketi» ortakları kimlerdir?

Cevap 1. — Isparta'daki Terakki Kolektif Şirketi ortakları şunlardır :

1965 yılı sonuna kadar :

Şevket Demirel

Ali Demirel

Mesut Şener

Yılmaz Şener

Mehmet Özdemir

1966 Nisanından itibaren :

Şevket Demirel

Ali Demirel

Yılmaz Şener (2 hisse)

Mehmet Özdemir

Soru 2. — Şubat 1965 tarihinden bu yana Sümerbank'tan bu şirkete ne miktar iplik verilmiştir? Tutarı kaç liradır? Yıllar itibariyle gösterilmesi.

Cevap 2. —

Yılı	Miktarı Kg.	Tutarı TL.	
1965	5 810	148 260	Yün ipliği
1966	19 441	504 350	» »
1967	23 131	588 206	» »
	2 807	34 387	75 Pamuk ipliği

Adı geçen şirkete satılmıştır.

Soru 3. — 2 500 lira teminat mukabili 200 000 lira civarında iplik aldıkları doğru mudur?

Cevap 3. — 2 500 TL. sı teminat mukabili 200 000 TL.lık iplik aldıkları doğru değildir. Mezkûr şirkete verdikleri teminat limitini aşmamak kaydıyla iplik verilmektedir. Nitekim; meselâ 11.9.1966 tarih 98 numaralı Ziraat Bankası Isparta Şubasının 110 500 TL.lık katı vadesiz teminat mektubu karşılığı 110 500 TL.lık limit dâhilinde kalmak şartıyla vâdeli olarak ve muhtelif vâdelerde 126 850 TL.lık yün ipliği satılmıştır.

Soru 4. — Bu konudaki yönetmeliğe göre teminatın % 25'nden fazlası için iplik verilmesi mümkün müdür? (Teminat kelimesinin «taahhüt» olarak değiştirilmesi gerekir.)

Cevap 4. — Mümkündür. Zira halı imalât taahhütnamesi (22.8.1966 ya kadar) 9'ncü, halı imalât taahhütnamesi (22.8.1966 dan sonra uygulanan) 8'nci maddesinin 2'nci paragrafı şöyledir.

(Ancak fabrikaca âmile imali sipariş olunan halıların normal imal müddetinin 3 ayı geçeceğini anlaşılması halinde bu imali muktazi iplik, teminat karşılığı bulunmak şartıyla % 25 dışındaki bırakılır.)

Soru 5. — Aynı tarihte Terakki Kolektif Şirketi Sümerbank'a ne miktar halı teslim etmiştir?

Cevap 3. — Terakki Kolektif Şirketi Sümerbank'a :

	M ²
Şubat 1965 ten 1965 yılı sonuna kadar	3 484 21
1966 yılında	207.37
1967 yılında	200
Halı taahhütleri vardır.	

Ayrıca «Halıcılık Müessesesi Statüsü» ne uygun olarak, teklif veren diğer firmalar gibi, Terakki Kolektif Şirketinden de 1967 yılında 2 372,77 M² halı mubayaa edilmiştir.

Soru 6. — Yönetmeliğe göre, Sümerbank'ın verdiği iplik mukabilinden fazla halı teslim alınması mümkün müdür? Mümkünse buna bir başka örnek verilebilir mi?

Cevap 6. — Âmillere verilen iplik mukabilinden fazla halı alınması şu şartlarla mümkündür :

a) Âmillik hesabı dışında peşin veya vâdeli iplik alınmış ve teslim edilen halılar Sümerbank ipliğinden yapılmış ise;

b) Süper kalite halı yerine I, II, III'ncü kalite halı imal ederek süper kalite halı M² sine sarf edilecek iplikten biriktirmiş olduğu iplikleri Sümerbank'la mutabık kalarak halı dokuyup getirmiş ise ve getirilen halıların iplikleri Muayene Komisyonu tarafından Sümerbank ipliği olduğu kabul edilmişse;

Örnek olarak ekli liste I verilmiştir. (***)

Soru 7. — Sümerbank kaç kilo iplik mukabili 1 metre kare halı almaktadır?

Cevap 7. — Sümerbank 26×33 süper kalite için 2 900 Gr. yün, 1 500 Gr. pamuk ipliği mukabili 1 M² halı almaktadır. 1 M² ye giden iplik miktarı halının M² de bulunması gereken 85 800 dönüşüm icindir. Bununla beraber daha düşük kalitede halı imal edildiği takdirde yün ipliğinin, M² de daha az sarf edilmiş olacağı tabiidir.

Nitekim, dokunan halıların % 90 na yakın kısmı I, II ve III'ncü kalitedir. Bu halıların iplik sarfiyatı daha az olduğundan mubayaa değerleri de değişmektedir.

Soru 8. — Terakki Şirketinden başka hangi şahıs ve şirketler Sümerbank'tan ne miktar iplik almış ve ne teminat göstermişlerdir. Sümerbank'a teslim ettikleri halı miktarı nedir?

Cevap 8. — Bu soru ile ilgili liste II ilişiktir. (*)

(*) İlgili liste soru sahibine gönderilmiştir.

(**) İlgili halı taahhütnamesi soru sahibine gönderilmiştir.)

(***) İlgili liste soru sahibine gönderilmiştir.

Soru 9. — Bu konudaki yönetmelikten bir aded yazılı soruma eklenmesini rica ederim.

Cevap 9. — 22.8.1966 tarihine kadar tatbik edilen halı imal taahhütnamesinden bir aded, bu tarihten sonrasına ait halı imal taahhütnamesinden de bir aded ilişikte sunulmuştur. (**)

4. — *Cumhuriyet Senatosu Kars Üyesi Sırrı Atalay'ın, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ödeneklerine dair, Sağlık ve Sosyal Yardım ve Bayındırlık bakanlarından sorusu ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Vedat Âli Özkan'ın yazılı cevabı (7/416) (1)*

Cumhuriyet Senatosu Yüksek Başkanlığına

Aşağıdaki hususların Sağlık ve Bayındırlık Bakanları tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına delâletlerinizi saygılarımla rica ederim.

Sırrı Atalay

1. 1967 yılı Sağlık Bakanlığı bütçesi (A/2) yatırım harcamaları 22.000 ve 23.000 nci bölümlerin 22.656, 22.885, 22.911, 23.611, 23.811, 23.911, 23.912 nci maddelerine konan ödeneklerle yapı, tesis ve büyük onarım giderleri sosyal hizmet-

(1) Yazıda adı geçen ekler Kanunlar Müdürlüğü dosyasındadır.

ler sektörü olarak ayrı ayrı hangi il, ilçe, bucak veya köylerde hangi tesis, onarım ve sosyal hizmetlere başlanmıştır? İhale tarihleri, işe başlama ve bitirme tarihleri, bitmemişse hangi safhada oldukları,

2. 1968 yılı için yapı, tesis ve onarım olarak Hükümetçe teklif edilen işler ayrı ayrı hangi il, ilçe, bucak ve köyler içindedir, mahiyetleri ve teklif bedelleri nelerdir?

T.C.

Sağlık ve Sosyal Yardım

6.1.1968

Bakanlığı

Bakan

98

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

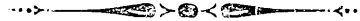
İlgi : 26.12.1967 gün ve Genel Sekreterlik Kanunlar Müdürlüğü 8782, 71416/6181 sayılı yazınız.

Cumhuriyet Senatosu Kars Üyesi Sayın Sırrı Atalay'ın Bakanlığımın 1967 ve 1968 yılları yatırımları hakkındaki yazılı soru önergesinin cevabının Ek 1, Ek 2, ve Ek 3 te sunulduğunu arz ederim.

Saygılarımla.

Dr. Vedat Âli Özkan

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı

Cumhuriyet Senatosu

GÜNDEMİ

17 NCI BİRLEŞİM

9 . 1 . 1968 Salı

Saat : 15,00

I

A - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Kadri Kaplan ve 4 arkadaşının, Kıbrıs konusunda bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (3/17)

B - İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK İŞLER

II

SORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

1. — Cumhuriyet Senatosu Denizli Üyesi Hüseyin Atmaca'nın, avans alamıyan memur ve hizmetlilere dair Başbakan'dan sözlü sorusu (6/444)

2. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Hıfzı Oğuz Bekata'nın, Kıbrıs meselesine dair Dışişleri Bakanından sözlü sorusu (6/443)

3. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, Bakanlık Müsteşar Muavinine dair Turizm ve Tanıtma Bakanından sözlü sorusu (6/447)

4. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Erdoğan Adalı'nın, Büyükkada'da Tarım Bakanlığı bütçesinden yapılan piknik yerine dair Tarım Bakanından sözlü sorusu (6/449)

5. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Rifat Öztürkçine'nin, dış ülkelerde yaşayan ve ya Türkiye'ye gelen vatandaşlarımıza dair Başbakan'dan sözlü sorusu (6/482)

6. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Ekrem Özden'in, Beykoz ilçe merkezine yapılacak otomatik telefon santraline dair, Ulaştırma Bakanından sözlü sorusu (6/463)

7. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Ekrem Özden'in, ihracatımızın artmasına dair Ticaret Bakanından sözlü sorusu (6/465)

8. — Cumhuriyet Senatosu Denizli Üyesi Hüseyin Atmaca'nın, açılacak ilköğretmen okullarına dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/453)

III

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARALAŞTIRILAN İŞLER

× 1. — Ankara ve İstanbul şehirlerine içme, kullanma ve endüstri suyu temini hakkında kanun tasarisının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu İçişleri, Malî ve İktisadi İşler ve Bütçe ve Plân komisyonları raporları. (Millet Meclisi 1/197; Cumhuriyet Senatosu 1/815) (S. Sayısı : 1068) [Dağıtma tarihi : 28 . 12 . 1967]

IV

A - HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI VERİLEN İŞLER

B - TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

× 1. — Devlet Orman İşletmeleri ve kereste fabrikalarının 1960, 1961, 1962 ve 1963 yılları bilançolarının onanmasına dair kanun teklifinin Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Bütçe Plân Komisyonu raporu (Millet Meclisi 3/415; Cumhuriyet Senatosu 2/232) (S. Sayısı : 1070) [Dağıtma tarihi : 5 . 1 . 1967]

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A - İKİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

